

กรมป่าไม้

ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ ระยะ ๒๐ ปี

พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมป่าไม้

ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙

กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมา

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ายิ่งต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นฐานการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เนื่องจากทรัพยากรป่าไม้สามารถอำนวยประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ และยังมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของคนในสังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ

รัฐบาลปัจจุบัน (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ได้กล่าวถึงนโยบาย ข้อ ๙ การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรและการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ในปัจจุบันมีการบุกรุกที่ดินของรัฐและตัดไม้ทำลายป่ามากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่เคยอุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า พันธุ์พืช และแร่ธาตุ ถูกทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ทางพาณิชย์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นอันมากทั้งปัญหาภาวะมลพิษ โดยเฉพาะขยะประเภทต่างๆ ก็รุนแรงยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงมีนโยบายจะรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติโดยสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ โดยนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ โดยให้มีความสอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๑ นโยบายรัฐบาล

นโยบายรัฐบาลข้อที่ ๙ การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๙.๑ ในระยะเฉพาะหน้า เร่งปกป้องและฟื้นฟูพื้นที่อนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า โดยให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ จัดทำแนวเขตที่ดินของรัฐให้ชัดเจน เร่งรัดกระบวนการพิสูจน์สิทธิการถือครองที่ดินในเขตที่ดินของรัฐโดยนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยและสร้างบรรทัดฐานในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม โดยเฉพาะในพื้นที่ป่าต้นน้ำและพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความสำคัญเชิงนิเวศ กำหนดพื้นที่แนวกันชนและที่ราบเชิงเขาให้เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์การปลูกป่าเพื่อป้องกันภัยพิบัติและป้องกันการบุกรุกป่า ขยายป่าชุมชน และส่งเสริมการปลูกไม้ค่าทางเศรษฐกิจในพื้นที่เอกชนเพื่อลดแรงกดดันในการตัดไม้จากป่าธรรมชาติ รวมทั้งผลักดันแนวทางการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของระบบนิเวศและการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ เช่น โครงการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เป็นต้น

๙.๒ ในระยะต่อไป พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดิน และแก้ไขการบุกรุกที่ดินของรัฐโดยยึดแนวพระราชดำริที่ให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ เช่น กำหนดเขตป่าชุมชนให้ชัดเจน พื้นที่ใดที่สงวนหรือกันไว้เป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ก็ใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด พื้นที่ใดสมควรให้ประชาชนใช้ประโยชน์ได้ก็จะผ่อนผันให้ตามความจำเป็นโดยใช้มาตรการทางการบริหารจัดการ มาตรการทางสังคมจิตวิทยา และการปลูกป่าทดแทนเข้าดำเนินการ ทั้งจะให้เชื่อมโยงกับการส่งเสริมการมีอาชีพและรายได้อื่นอันเป็นบ่อเกิดของเศรษฐกิจชุมชนที่ต่อเนื่อง เพื่อให้คนเหล่านั้นสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยที่ดินยังเป็นของรัฐจะจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการ จัดทำทะเบียนผู้ถือครองที่ดินในที่ของรัฐ ปรับปรุงกลไกการบริหารที่ดินของรัฐและเอกชนให้มีเอกภาพเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายด้านที่ดินในภาพรวม และปรับปรุงกลไกภาษีเพื่อกระจายการถือครองที่ดิน เร่งรัดการจัดสรรที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้โดยไม่ต้องเป็นกรรมสิทธิ์ แต่รับรองสิทธิร่วมในการจัดการที่ดินของชุมชน กำหนดรูปแบบที่เหมาะสมของธนาคารที่ดินเพื่อเป็นกลไกในการนำทรัพยากรที่ดินมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๑.๒ นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) นโยบายเร่งด่วน

(๑) ดำเนินการในเรื่องสิทธิของบุคลากรทุกระดับ ปรับปรุงสภาพการทำงาน/สภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรชั้นผู้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ทุรกันดารหรือพื้นที่เสี่ยงภัย

(๒) ดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างเต็มความสามารถ

(๓) ป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่า สกัดและตัดไม้ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการรักษาแหล่งต้นน้ำ ผืนป่า สัตว์ป่า และเร่งรัดฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม

(๔) ใช้มาตรการปราบปรามโดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดต่อผู้กระทำความผิดและลงโทษเจ้าหน้าที่ทุกระดับชั้นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำผิดอย่างเฉียบขาดและรวดเร็ว

(๕) ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยุง สกัดไม้พะยุงของกลางเพื่อเตรียมการแปรรูปและส่งมอบให้รัฐบาลเพื่อใช้ประโยชน์

(๖) เพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนและป้องกันการบุกรุก

(๗) สกัดพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้แล้วเสร็จภายใน ๑ เดือน เพื่อดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลต่อไป

(๘) ปฏิบัติตามแผนการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ทุกครัวเรือนตามยุทธศาสตร์พัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศให้สำเร็จตามกำหนดเวลา

(๙) ทุกหน่วยงานระดับกรมจัดทำโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR: Corporate Social Responsibility) ให้ครอบคลุมถึงหน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติ

(๑๐) ทุกหน่วยงานให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๑๑) ดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และความเชื่อถือของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

(๑๒) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาการถือครองสิทธิ์ที่ดินทับซ้อนอันเนื่องมาจากการออกเอกสารสิทธิ์ แผนที่ ขอกฎหมาย และการทุจริตของเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

(๑๓) เร่งรัดและผลักดันการนำ “โครงการเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ” (แผนที่ สองพันล้าน) มาใช้แก้ไขปัญหาเขตที่ดินทับซ้อนและแนวเขตพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่ชัดเจน อันก่อให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ

(๑๔) บริหารงานงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ทันท่วงทีตามกำหนดเวลาของรัฐบาล ดำเนินงานอย่างสุจริต โปร่งใส และตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน

๒) นโยบายกลุ่มภารกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติ

(๑) ปรับปรุงกฎหมายให้มีความเหมาะสม ทันเหตุการณ์ มีบทลงโทษการกระทำผิดที่ชัดเจน และสร้างบรรทัดฐานในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

(๒) บูรณาการแผนงานระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน ป่าไม้ และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ลดการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน

(๓) กำหนดมาตรการ/เพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน ป่าไม้ และอนุรักษ์ ให้มีความชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง พื้นที่ที่ยังไม่ถูกบุกรุกให้มุ่งเน้นการป้องกัน

(๔) ใช้มาตรการปราบปรามโดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดต่อผู้กระทำความผิด และลงโทษเจ้าหน้าที่ทุกระดับชั้นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำผิดอย่างเฉียบขาดและรวดเร็ว

(๕) ลดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และที่ดินของรัฐ สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและเอกชนในการปลูกป่า จัดการป่าชุมชน และปลูกป่าเศรษฐกิจ

(๖) สร้างความสมดุลของระบบนิเวศโดยจัดการทรัพยากรป่าไม้ ดิน และน้ำ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อลดความสูญเสียของชีวิตและทรัพย์สินจากปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้ง และหมอกควันไฟป่า

๓) นโยบายพลิกฟื้นผืนป่า สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยเป็นนโยบายของรัฐมนตรีกว่ากระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์) มีเป้าหมายการดำเนินงาน คือ มีป่าอุดมสมบูรณ์ รักษาไว้ อย่างมั่นคงใช้ประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน นโยบายตาม มาตรการ ๑: ๕: ๕ ดังนี้

(๑) ๑: ชื่อหลักการ คือ พลิกฟื้นผืนป่า สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ประกอบด้วยวาระปฏิรูป

ข้อ ๑๑. การปฏิรูปที่ดินและการจัดการที่ดิน

ข้อ ๒๕.๑ ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อ ๒๕.๒ กลไกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อ ๒๘. สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ

(๒) ๕: มาตรการหลัก

ประกอบด้วย

(๒.๑) สร้างความเข้าใจ /ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม : “ประชาชน”

(๒.๒) แก้ไขแนวเขต / One map

(๒.๓) รักษาป่าสมบูรณ์ /บังคับใช้กฎหมายต่อผู้บุกรุก

(๒.๔) การผ่อนผันผู้ยากไร้ /จัดสรรที่ทำกิน (คทช.)

(๒.๕) เพิ่มพื้นที่ป่า / พื้นที่สีเขียว

(๓) ๕: วิธีปฏิบัติการ

ประกอบด้วย

(๓.๑) Zoning / ป้องกันบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำซ้ำ : ให้ป่าฟื้นตนเอง

(๓.๒) ปลु๊กป่า : พื้นที่ยึดคืน / ป่าเสื่อมโทรม

(๓.๓) การแก้ปัญหาชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ / ป่าสงวนแห่งชาติ

(๓.๔) ส่งเสริมอุตสาหกรรมป่าไม้ ส่งเสริมปลูกไม้มีค่า : เป็นเงินออม /

เงินมรดก

(๓.๕) ส่งเสริมปลูกต้นไม้ในพื้นที่หน่วยงาน / ที่สาธารณะ

๑.๓ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี

รัฐบาลได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี โดยคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในการจัดทำยุทธศาสตร์ฯ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกรมป่าไม้ ๑ ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ด้านการสร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(๑) การจัดระบบอนุรักษ์ พื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

๑.๔ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป้าหมายและตัวชี้วัด

เป้าหมายที่ ๑ การรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ เป็นร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ แบ่งเป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ร้อยละ ๒๕ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ ๑๕ มีการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ และลดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

ตัวชี้วัด ๑.๑ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ พื้นที่ปลูกและฟื้นฟูป่า

ตัวชี้วัด ๑.๒ แผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐ (โครงการ One Map) ทั่วประเทศ

เป้าหมายที่ ๓ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและลดมลพิษ

ตัวชี้วัด ๓.๓ คุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤตหมอกควัน

๑.๕ แนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญสูงและสามารถผลักดันสู่การปฏิบัติ

๑) การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ใช้ประโยชน์จากทุนธรรมชาติโดยคำนึงถึงขีดจำกัด และศักยภาพในการฟื้นตัว รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม รวมทั้งผลักดันแนวทางการประเมินมูลค่าของระบบนิเวศ และการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ดังนี้

๑.๑) อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อสร้างสมดุลธรรมชาติ

๑.๒) อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

๑.๓) พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินแก้ไขการบุกรุกที่ดินของรัฐ

๒) แก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม ด้วยการเร่งรัดการควบคุมมลพิษทั้งทางอากาศ

๒.๑) แก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควันไฟป่าในเขตภาคเหนือและภาคใต้

เร่งแก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควันไฟป่าในเขตภาคเหนือและภาคใต้ โดยส่งเสริมทุกภาคส่วนเข้าร่วมดำเนินการอย่างต่อเนื่องประสานกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคีตามข้อกำหนดในข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน ตลอดจนดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเป็นธรรม สำหรับการแก้ปัญหาหมอกควันจากการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร เช่น ข้าวโพด ควรศึกษาวิจัยพืชอื่นทดแทนที่เหมาะสมมีตลาดรองรับและต้นทุนต่ำกว่า และสร้างอาชีพทดแทน อาทิ การท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น

๓) ประเด็น การคุ้มครอง ป้องกัน รักษา ฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ และเขตอนุรักษ์

๓.๑) อนุรักษ์พื้นที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงนิเวศ สร้างพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างป่า

๓.๒) วางระบบเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยให้มีการจัดทำทะเบียนผู้ถือครองที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมด ดำเนินการพิสูจน์สิทธิ และร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียจัดทำแนวเขตพื้นที่อนุรักษ์เพื่อให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

๓.๓) ควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำและการใช้สารเคมีทางการเกษตรในพื้นที่ต้นน้ำอย่างเข้มงวด

๓.๔) ส่งเสริมเครือข่ายอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุกป่าไม้โดยภาคประชาชน และชุมชน

๓.๕) ส่งเสริมหลักการชุมชนอยู่ร่วมกับป่า

๓.๖) ส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน

๓.๗) ส่งเสริมการปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

๓.๘) ส่งเสริมการฟื้นฟูและการปลูกป่าในรูปแบบวนเกษตร โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่รอยต่อตามแนวเขตอนุรักษ์

๓.๙) สนับสนุนการปลูกต้นไม้และการปลูกป่าอย่างจริงจังโดยเฉพาะในระดับครัวเรือนและชุมชนภายใต้แนวคิดและกลไกส่งเสริมที่เหมาะสม เช่น ธนาคารต้นไม้ หรือการปลูกต้นไม้ใช้หนี้

๓.๑๐) ให้มีการจัดทำแผนส่งเสริมการปลูกป่าของประเทศที่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม

๔) ประเด็น การพัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และการจัดการองค์ความรู้

๔.๑) สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐและการใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ให้เกิดความชัดเจน

๔.๒) สนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรชายฝั่ง ป่าชายเลน แหล่งน้ำที่ดิน และทรัพยากรแร่ เผยแพร่ต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่องทุกปี ผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่ออื่น ๆ

๔.๓) ปรับปรุงระบบการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอนุรักษ์ โดยใช้ระบบเทคโนโลยีอวกาศและภาพถ่ายดาวเทียม ให้เป็นมาตรฐานที่ยอมรับร่วมกัน และสามารถติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าและการใช้ประโยชน์ที่ดินได้

๕) ประเด็นการปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบและกระจายการถือครองที่ดินให้เกิดความเป็นธรรม

๕.๑) จัดทำระบบสารสนเทศและทะเบียนข้อมูลที่ดินและแผนที่แห่งชาติ แสดงการครอบครองใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ในที่ดินของรัฐ ที่ดินเอกชน และที่ดินที่มีการถือครองโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลการบริหารจัดการและป้องกันการขยายพื้นที่เกษตรกรรมเข้าไปในเขตอนุรักษ์

๕.๒) กำหนดมาตรการเพื่อกระจายการถือครองที่ดินให้เป็นธรรม เช่น จัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า ให้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่รกร้าง และจัดให้มีระบบและองค์การบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อลดความสูญเสียพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรและเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างเหมาะสม

๑.๖ แผนแม่บทแก้ไขปัญหการทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (แผนแม่บท กอ.รณน.)

เป้าหมายหลัก คือ พืชพันธุ์รักษาป่าไม้ของประเทศให้มีความสมบูรณ์โดยให้มีพื้นที่ป่าอย่างน้อย ๔๐% ของพื้นที่ประเทศ ภายใน ๑๐ ปี

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าและทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตามเป้าหมายกำหนดไว้ภายใน ๑ ปี

๒) เพื่อให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล และยั่งยืน ภายใน ๒ ปี

๓) เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ป่าเป้าหมายทั่วทั้งประเทศให้มีสภาพที่สมบูรณ์ภายใน ๒ – ๑๐ ปี

๑.๗ ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙

ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกรมป่าไม้ คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๑, ๓, ๕ และ ๖ รายละเอียด ดังนี้

๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพ

๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การบริหารจัดการน้ำ

๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม

๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๕) ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ

๖) ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การพัฒนาระบบบริหารจัดการและองค์กร

๑.๘ ยุทธศาสตร์ความมั่นคง

นโยบายที่ ๑๑ รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๑.๑ พัฒนาระบบการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

๑๑.๒ เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และท้องถิ่นในการบริหารจัดการตรวจสอบ และการเฝ้าระวังการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบ

๑๑.๓ เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อม

๑๑.๔ ส่งเสริมการรวมตัวในระดับภูมิภาคอาเซียน เพื่อเป็นภาคีด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑.๙ แผนสิทธิมนุษยชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๑) เน้นการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับมาตรการชดเชยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมโดยใช้กระบวนการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบช่องทางการร้องเรียนตลอดจนสร้างความตระหนักถึงขอบเขตของสิทธิของตนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยควรจัดให้มีกองทุนกลางที่จัดเก็บค่าใช้จ่ายจากเจ้าของกิจการทั้งหมดเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการประเมินแทนการให้ผู้ประกอบการเป็นฝ่ายจัดจ้างและสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการประเมินเองดังเช่นในปัจจุบัน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความเป็นกลางของผู้ประเมิน และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าตรวจสอบพื้นที่ชุมชนที่มีความเสี่ยงจากปัญหาสิ่งแวดล้อม

๒) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้สารเคมีปลอดภัยและเหมาะสม และมุ่งจัดระเบียบพื้นที่ (Zoning) เพาะปลูกให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่

๓) ส่งเสริมการตัดแยกขยะและบำบัดน้ำเสียเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

๔) เร่งรัดการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์และจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และปรับปรุงบทลงโทษให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และออกกฎหมายที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ตลอดจนเร่งรัดมาตรการช่วยเหลือและชดเชยประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติอย่างรวดเร็ว เหมาะสม

และเป็นธรรม และเร่งรัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕) ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมตามจริงพื้นที่ ในการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างมีส่วนร่วม และให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ ตลอดจนเฝ้าระวังดูแลบำรุงรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม โดยรัฐอาจพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณและความช่วยเหลือทางความรู้ที่จำเป็น

๖) ปลุกจิตสำนึกของประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม และควบคุมมลพิษทางอากาศจากการจัดการขยะให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

๗) ใช้มาตรการจูงใจผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการอย่างมีสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมจากผู้ก่อมลพิษ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตภาคอุตสาหกรรม และ/หรือภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดประเภทกิจกรรมที่ต้องจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม และมาตรการทางกฎหมายที่ส่งเสริมคุ้มครองผู้ปกป้องและผู้แจ้งเบาะแสปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑.๑๐ ยุทธศาสตร์การจัดการป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพบนพื้นที่สูงชัน

โดยเป็นนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ) ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘ รับทราบแนวทางการจัดการป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพบนพื้นที่สูงชันโดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) แนวคิดในการดำเนินการ แบ่งเป็น

๑.๑) การควบคุมดูแลพื้นที่

๑.๒) การดูแลคน

๑.๓) การพัฒนาด้านการเกษตร

๒) ยุทธศาสตร์การบูรณาการการจัดการป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพบนพื้นที่สูงชันภายใต้วิสัยทัศน์ “เพิ่มพื้นที่สีเขียวบนพื้นที่ป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพที่สูงชันอย่างยั่งยืน”

๓) เป้าหมาย คือ

๓.๑) พื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพบนพื้นที่สูงชันไม่น้อยกว่า ๘.๖ ล้านไร่ ภายในระยะเวลา ๒๐ ปี

๓.๒) พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนในพื้นที่สูงให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

๓.๓) สร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓.๔) ลดมูลค่าความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

๔) ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ๗ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างความเข้าใจทุกภาคส่วน (กระทรวงมหาดไทย)

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ จัดระเบียบคนและพื้นที่ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ป้องกันและรักษาป่า (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พื้นฟูระบบนิเวศ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ พัฒนาและส่งเสริมอาชีพ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ สร้างองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ)

ยุทธศาสตร์ที่ ๗ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน(กระทรวงมหาดไทย)

บทที่ ๒

ข้อมูลพื้นฐานกรมป่าไม้

๒.๑ ข้อมูลพื้นฐาน

ตามพระราชบัญญัติ ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ และ พระราชกฤษฎีกา โอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดให้กรมป่าไม้เป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดปัญหาการบริหาร ทั้งในด้านนโยบาย วิชาการ บุคลากร และการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งเป็นเหตุให้ระบบการบริหารงาน และการบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการบูรณาการตามกลุ่มภารกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติ และนโยบายของรัฐบาล ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ จึงได้มีการย้ายกรมป่าไม้มาสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง ปันฟู ดูแลรักษา ส่งเสริม ทำนุบำรุงป่า และการดำเนินการเกี่ยวกับการป่าไม้ การทำไม้ การเก็บหาของป่า การใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และการอื่นเกี่ยวกับป่าและอุตสาหกรรมไม้ ให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้วยกลยุทธ์เสริมสร้างความร่วมมือของประชาชนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และภารกิจอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมป่าไม้ โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ควบคุม กำกับ ดูแล ป้องกันการบุกรุก การทำลายป่า และการกระทำผิดในพื้นที่รับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยสวนป่า กฎหมายว่าด้วยเชื้อเพลิงฟอสซิล กฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (๒) ศึกษา วิจัย วางแผน และประสานงานเกี่ยวกับการปลูกป่าเพื่อการฟื้นฟูสภาพป่า และระบบนิเวศ
- (๓) ส่งเสริมการปลูกป่า การจัดการป่าชุมชน และการปลูกสร้างสวนป่าเชิงเศรษฐกิจ ในลักษณะสวนป่าภาคเอกชนและสวนป่าในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษา

วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ป่าเศรษฐกิจของตลาดในประเทศและต่างประเทศ

- (๔) อนุรักษ์ คัดกรอง ดูแลรักษา และจัดการให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และการอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากไม้ อุตสาหกรรมไม้ ที่ดินป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้
- (๕) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ และที่เกี่ยวข้องกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้
- (๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๑) อัตรากำลัง

กรอบอัตรากำลังปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐) จำนวนรวมทั้งสิ้น ๑๒,๓๔๑ อัตรา ประกอบด้วย ข้าราชการ จำนวน ๒,๐๔๔ อัตรา ลูกจ้างประจำ จำนวน ๑,๓๕๕ อัตรา พนักงานราชการ จำนวน ๖,๔๖๑ อัตรา พนักงานจ้างเหมา จำนวน ๒,๐๘๑ อัตรา

๒) หน่วยงานในกรมป่าไม้

๒.๑) หน่วยงานส่วนกลางที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายกระทรวง จำนวน ๑๒ หน่วยงาน

- (๑) กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
- (๒) กลุ่มตรวจสอบภายใน
- (๓) สำนักกฎหมาย
- (๔) สำนักบริหารกลาง
- (๕) สำนักการอนุญาต
- (๖) สำนักจัดการที่ดินป่าไม้
- (๗) สำนักจัดการป่าชุมชน
- (๘) สำนักป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า
- (๙) สำนักแผนงานและสารสนเทศ
- (๑๐) สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้
- (๑๑) สำนักส่งเสริมการปลูกป่า
- (๑๒) สำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ

๒.๒) หน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ จำนวน ๑,๓๕๑ หน่วย

(๑) หน่วยปฏิบัติงานที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย

(๑.๑) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑-๑๓

(๒) หน่วยปฏิบัติงานที่จัดตั้งขึ้นภายใต้อำนาจการบริหารของกรมป่าไม้

(๒.๑) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขา ๑๐ สาขา

(๒.๒) หน่วยป้องกันรักษาป่า ๕๒๑ หน่วย

(๒.๓) ศูนย์เพาะชำกล้าไม้ ๑๔ แห่ง

(๒.๔) สถานีเพาะชำกล้าไม้ ๘๙ แห่ง

(๒.๕) ศูนย์วนวัฒนวิจัย ๔ ศูนย์

(๒.๖) สถานีวนวัฒนวิจัย ๔๓ สถานี

(๒.๗) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ไม้ ๔ ศูนย์

(๒.๘) ศูนย์วิจัยพลังงานจากไม้ ๑ ศูนย์

(๒.๙) ศูนย์วิจัยผลิตผลป่าไม้ ๖ ศูนย์

(๒.๑๐) ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาและการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและ

ของป่า ๒ ศูนย์

(๒.๑๑) ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านป่าไม้ ๔ ศูนย์

(๒.๑๒) ศูนย์ส่งเสริมวนศาสตร์ชุมชน ๑๒ แห่ง

(๒.๑๓) ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชน ๑๒ แห่ง

(๒.๑๔) ด่านป่าไม้ ๓๘ แห่ง

(๒.๑๕) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ

๑๒๐ โครงการ

(๒.๑๖) โครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ ๒ โครงการ

(๒.๑๗) จำนวนหน่วย/โครงการ/สวนป่า ในความรับผิดชอบของ

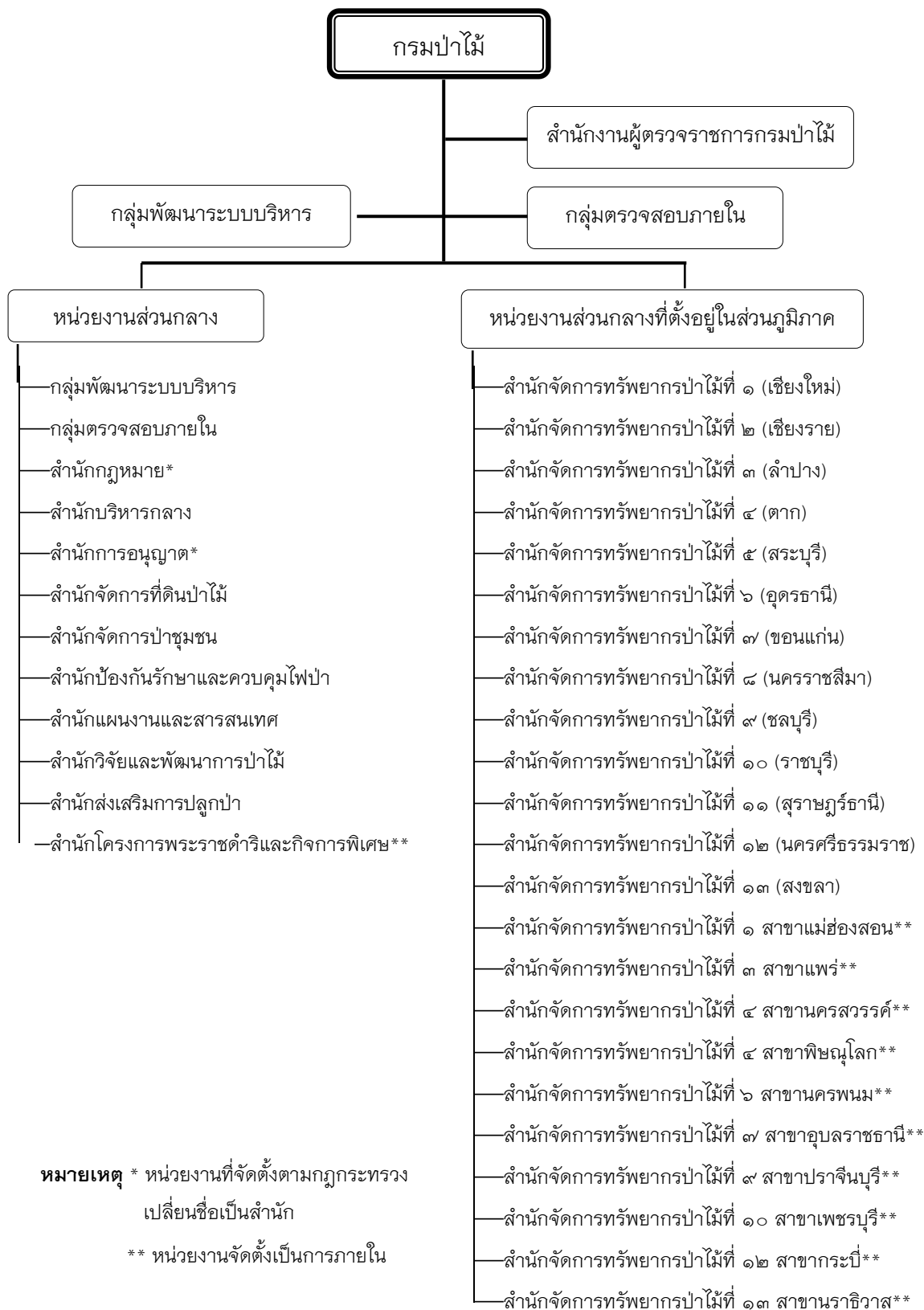
ส่วนปลูกป่าภาครัฐ จำนวน ๖๓๙ หน่วย/โครงการ/สวนป่า

(๒.๑๘) จำนวนหน่วย/โครงการ/สวนป่า ในความรับผิดชอบของ

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑-๑๓ และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขา ๑๐ สาขา

จำนวน ๑๐๖ หน่วย/โครงการ/สวนป่า

โครงสร้างกรมป่าไม้

หมายเหตุ * หน่วยงานที่จัดตั้งตามกฎหมายกระทรวง

เปลี่ยนชื่อเป็นสำนัก

** หน่วยงานจัดตั้งเป็นการภายใน

๒.๒ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑) พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔

การทำไม้ แปรรูปไม้ ตั้งโรงงาน ตั้งโรงค้าไม้แปรรูป ไม้แปรรูปไว้ในครอบครอง ไม้หวงห้ามอันยังมิได้แปรรูปไว้ในครอบครอง การเก็บหาของป่าค้าหรือ ไม้ไว้ในครอบครอง ซึ่งของป่าหวงห้ามการนำไม้หรือของป่าเคลื่อนที่เข้าเขตด่านและ การแผ้วถางป่า

๒) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

คุ้มครองป้องกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าของชาติและเพื่อมิให้อาชีพเกษตรกรรมของประชาชนส่วนใหญ่และเศรษฐกิจของประเทศถูกกระทบกระเทือนจากผลของการทำลายป่า

๓) พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

ส่งเสริม สนับสนุนการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าในที่ดินของรัฐและของเอกชน และเป็นการสร้างอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า ตลอดจนเพิ่มพื้นที่ทำไม้ให้มีปริมาณมากขึ้น

๔) พระราชบัญญัติเลื่อยโซยนต์ พ.ศ. ๒๕๔๕

ควบคุมการครอบครอง การใช้ การจำหน่ายเลื่อยโซยนต์

บทที่ ๓

สถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย

๓.๑ ภาพรวมสถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ ๓๒๓.๕๓ ล้านไร่ (กรมการปกครอง, ๒๕๕๖) โดยเหลือพื้นที่ที่คงสภาพเป็นป่าไม้อยู่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ประมาณ ๑๐๒.๒๔ ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ ๓๑.๖๐ ของเนื้อที่ประเทศ (กรมป่าไม้, ๒๕๕๘) จากข้อมูลภาพรวมการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึง ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จะพบว่า ในช่วงระยะเวลา ๔๒ ปี พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงจำนวนทั้งสิ้น ๓๖,๓๒๕,๘๙๓.๑๒ ไร่ โดยมีอัตราการลดลงเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ ๘๕๔,๗๘๘.๒๑ ไร่ ในขณะที่นโยบายป่าไม้แห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ กำหนดเป้าหมายพื้นที่ป่าที่ควรมี เท่ากับร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ หรือ ประมาณ ๑๒๘.๓ ล้านไร่ โดยจำแนกเป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเพื่อเศรษฐกิจ ดังนั้น ขนาดพื้นที่ป่าของประเทศไทยในปัจจุบันยังน้อยกว่าเป้าหมายที่ควรมีอยู่ประมาณ ๒๖.๐๖ ล้านไร่ หรือ คิดเป็นเนื้อที่ ร้อยละ ๘.๐๕ ของพื้นที่ประเทศ

การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบันมีความยุ่งยากหรือซับซ้อน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ วิถีทางสิ่งแวดล้อมมีมากขึ้น และสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย รวมถึงความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินป่าไม้ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืน โดยสามารถวิเคราะห์ภาพรวมปัญหาที่สำคัญของทรัพยากรป่าไม้ สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการจัดการที่ดินป่าไม้ ทั้งโอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) ได้ดังภาพที่ ๓-๑ และอธิบายในแต่ละประเด็นในข้อ ๓.๒ ถึง ๓.๔

ภาพที่ ๓-๑ ภาพรวมปัญหาที่สำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และสภาพแวดล้อมภายนอกที่ผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทย

๓.๒ แนวโน้มทรัพยากรป่าไม้

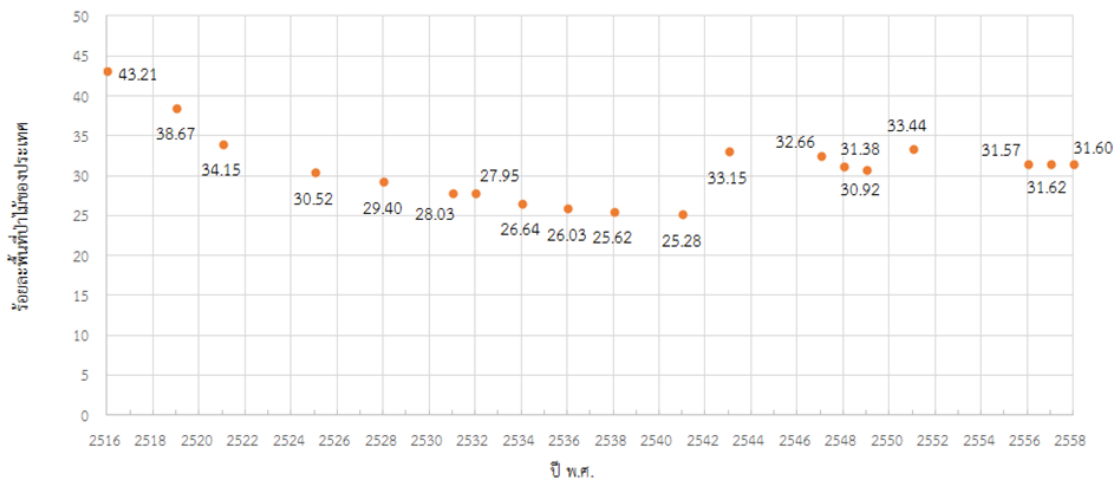
จากข้อมูลสถิติพื้นที่ป่าไม้ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าจำนวนร้อยละ ๕๓.๓ ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ ๑๗๑.๐๘ ล้านไร่ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ มีพื้นที่ป่าเหลืออยู่ร้อยละ ๓๐.๕๒ ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ ๙๘ ล้านไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าเหลืออยู่ ร้อยละ ๒๕.๓ ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ ๘๑ ล้านไร่ และปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าเหลืออยู่ ร้อยละ ๓๓.๔ ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ ๑๐๓ ล้านไร่ จากการลดลงของพื้นที่ป่าจำนวนมากในระยะเวลาที่ผ่านมา มีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าไม้และสถานภาพของพืชและสัตว์หลายชนิด โดยบางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้ว และบางชนิดเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หายาก และถูกคุกคาม

จากข้อมูลสถิติป่าไม้สามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๕๔ ดังภาพที่ ๓-๒ สามารถพิจารณาเป็นสองช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึง ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ และช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๔ เนื่องจากมาตราส่วนที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ของกรมป่าไม้ ถูกจัดทำขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาพถ่ายเทียมที่มาตราส่วน ๑:๒๕๐,๐๐๐ ภายหลังจากปี พ.ศ. ๒๕๔๓ มีการเปลี่ยนแปลงมาตราส่วนที่ใช้สำหรับการจัดทำข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้เป็น ๑:๕๐,๐๐๐ ดังนั้น ผลจากการกำหนดมาตราส่วนของภาพถ่ายเทียมที่แตกต่างกันดังกล่าว ทำให้ตัวเลขพื้นที่ป่าไม้ของประเทศมีความแตกต่างกันชัดเจน

ช่วงที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๔๑ : รวมระยะเวลา ๒๖ ปี): พื้นที่ป่าไม้ลดลงจาก ๑๓๘,๕๖๖,๘๗๕ ไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เหลือ ๘๑,๐๓๖,๒๕๐ ไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ หรือคิดเป็นอัตราการลดลงของพื้นที่ป่าไม้เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ ๒,๐๕๓,๒๓๖.๖๑ ไร่

ช่วงที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๓ – ๒๕๕๔ : รวมระยะเวลา ๑๖ ปี): พื้นที่ป่าไม้ลดลงจาก ๑๐๖,๓๑๙,๒๓๗.๕๐ ไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เหลือ ๑๐๒,๒๔๐.๙๘๑.๘๘ ไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ หรือคิดเป็นอัตราการลดลงของพื้นที่ป่าไม้เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ ๒๕๔,๘๙๐.๙๘ ไร่

จากข้อมูลภาพรวมการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ จะพบว่าในช่วงระยะเวลา ๔๓ ปี พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงจำนวนทั้งสิ้น ๓๖,๓๒๕,๘๙๓.๑๒ ไร่ โดยมีอัตราการลดลงเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ ๘๔๔,๗๘๘.๒๑ ไร่

ภาพที่ ๓-๒ การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๕๘

๓.๓ ปัญหาที่สำคัญของทรัพยากรป่าไม้

๓.๓.๑ สัดส่วนเนื้อที่ป่าไม้ไม่เหมาะสม มีแนวโน้มลดลง และข้อมูลขาดเอกภาพ

๑) ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้เหลือประมาณ ๑๐๒.๒๔ ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ ๓๑.๖๐ ของเนื้อที่ประเทศ (กรมป่าไม้, ๒๕๕๘)

๒) นโยบายป่าไม้แห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ กำหนดเป้าหมายพื้นที่ป่าที่ควรมี เท่ากับร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ (แต่มีเนื้อหาแสดงสัดส่วนเป้าหมายพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเพื่อเศรษฐกิจแตกต่างกัน) ซึ่งเมื่อเทียบกับข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ในปัจจุบันแล้ว พบว่าสัดส่วนเนื้อที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศยังไม่เหมาะสม เนื่องจากขนาดพื้นที่ป่าของประเทศไทยในปัจจุบันยังน้อยกว่าเป้าหมายที่ควรมีอยู่ประมาณ ๒๖.๐๖ ล้านไร่ หรือ คิดเป็นเนื้อที่ ร้อยละ ๘.๐๕ ของพื้นที่ประเทศ

๓) พื้นที่ป่าไม้ยังคงถูกบุกรุกทำลาย ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยในช่วงระยะเวลา ๔๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๑๖ – พ.ศ. ๒๕๕๘) พื้นที่ป่าไม้มีอัตราการลดลงเฉลี่ยต่อปี เท่ากับ ๘๔๔,๓๘๘.๒๑ ไร่

๔) ข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลที่ไม่ตรงกันและขาดการบูรณาการข้อมูลให้สอดคล้องกัน เช่น ข้อมูลพื้นที่ป่าของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ปี พ.ศ.๒๕๕๒ แสดงข้อมูลพื้นที่ป่าจำนวนร้อยละ ๓๓.๕๖ ของเนื้อที่ประเทศ ในขณะที่ข้อมูลพื้นที่ป่าของกรมพัฒนาที่ดินแสดงพื้นที่ป่าสมบูรณ์และป่ารอสภาพฟื้นฟู

จำนวนร้อยละ ๓๖.๒๙ ของเนื้อที่ประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีการสำรวจทรัพยากรป่าไม้ของชาติ (National Forest Inventory) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ดำเนินการโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ภายใต้การสนับสนุนของ International Tropical Timber Organization (ITTO) (DNP, ๒๐๐๗) แต่ข้อมูลทางวิชาการดังกล่าวยังไม่ได้มีการประยุกต์ใช้ในการประเมินขนาดพื้นที่และสถานภาพป่าไม้ของชาติอย่างจริงจัง

๓.๓.๒ ความขัดแย้งการใช้ที่ดินป่าไม้มีความรุนแรงมากขึ้น

เนื่องจากที่ดินมีอยู่อย่างจำกัด แต่จำนวนประชากรและความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินมีมากขึ้น ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ตรงตามศักยภาพของพื้นที่ เช่น มีการใช้พื้นที่ป่าสำหรับกิจกรรมทางการเกษตรหรือการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม หรือมีการขยายตัวของพื้นที่เมืองและอุตสาหกรรมเข้าไป ในพื้นที่เกษตรกรรม และมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้อย่างไม่เหมาะสมตามสถานภาพของพื้นที่ และการกระจายการถือครองที่ดินยังไม่เหมาะสมและเป็นธรรม ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งการใช้ที่ดินที่มีความรุนแรงมากขึ้น ดังเช่น ข้อมูลแสดงตัวชี้วัดถึงปัญหาดังกล่าว ดังนี้

๑) มีคดีเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ยปีละ ๖,๕๓๒ คดี โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๔ มีจำนวน ๓๗,๙๕๔ คดี รวมพื้นที่ที่ถูกบุกรุกจากการดำเนินคดีเท่ากับ ๑๑๓,๘๖๒ ไร่ คิดเป็นมูลค่าความเสียหาย ๖,๑๙๕,๑๒๐,๗๖๙ บาท (กรมป่าไม้, ๒๕๕๕)

๒) มีผู้ถือครองที่ทำกินในเขตป่าไม้อย่างน้อย ๔-๕ แสนราย คิดเป็นพื้นที่ประมาณ ๖-๑๐ ล้านไร่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๑)

๓.๓.๓ พื้นที่ต้นน้ำลำธารถูกบุกรุกและใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม

พื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารบางส่วนถูกบุกรุกและมีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาการขาดแคลนน้ำ มลพิษทางน้ำ และภัยพิบัติทางธรรมชาติ นอกจากนี้การบริหารจัดการพื้นที่ต้นน้ำลำธารยังขาดเอกภาพและการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดแนวทางจัดการพื้นที่ต้นน้ำลำธารยังขาดข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนการตัดสินใจ การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ต้นน้ำ ลำธารส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง และปริมาณ

คุณภาพและสัดส่วนการไหลของน้ำท่าในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ส่วนใหญ่ไม่เหมาะสม (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, ๒๕๕๔)

๓.๓.๔ ไฟป่าเป็นสาเหตุสำคัญของการเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่า และมลพิษทางอากาศ

- ๑) ไฟป่าเป็นสาเหตุสำคัญของการเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าในปัจจุบัน และมีสาเหตุจากมนุษย์
- ๒) ไฟป่าเป็นสาเหตุสำคัญของมลพิษทางอากาศในเขตเมืองหรือชุมชน และพื้นที่เศรษฐกิจ ที่สำคัญ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของประชาชน
- ๓) การควบคุมและจัดการไฟป่าที่ไม่เหมาะสมตามหลักวิชาการก่อให้เกิดการเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่า เช่น การป้องกันไฟป่าอย่างเคร่งครัดในพื้นที่ป่าเต็งรัง ส่งผลกระทบทงลบต่อการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติของป่าและการเติบโตของพืชบางชนิด

๓.๓.๕ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และการกระจายการถือครองที่ดิน ที่ไม่เหมาะสมและเป็นธรรม

- ๑) คุณภาพดินบางส่วนเสื่อมโทรม โดยประเทศไทยมีที่ดินเสื่อมโทรมในระดับรุนแรงและระดับวิกฤตประมาณ ๓๖ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒ ของพื้นที่ประเทศ
- ๒) การจัดที่ดินโดยหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ มีการดำเนินงานอย่างไม่เป็นเอกภาพ ขาดความเป็นธรรมและไม่สามารถแก้ไขปัญหาผู้ไร้ที่ดินทำกินอย่างยั่งยืน และมีผู้ลงทะเบียนคนจนต้องการที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ ราย ในขณะที่มีที่ดินว่างที่ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ได้เข้าทำประโยชน์ประมาณ ๗.๕ ล้านไร่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๑)
- ๓) มีการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้บางส่วนไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- ๔) มีการเข้าครอบครองหรือใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต และการขยายตัวของเมือง พื้นที่อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมรุกพื้นที่เกษตรกรรมมากขึ้น ทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งของการขยายพื้นที่เกษตรกรรมเข้าไปในพื้นที่ป่า

๓.๓.๖ ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

- ๑) การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้ รวมถึงกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพ
- ๒) ระบบการจัดการข้อมูลด้านทรัพยากรป่าไม้ยังไม่มีเป็นมาตรฐานไม่ครอบคลุมและขาดการเชื่อมโยงกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ระบบฐานข้อมูลที่ดินและการใช้ที่ดิน การบุกรุกทำลายป่า รวมถึงการขาดองค์ความรู้ทางวิชาการสนับสนุน
- ๓) กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้มีลักษณะของการบริหารจัดการทรัพยากรรายพื้นที่ทำให้ขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบหรือไม่เป็นไปตามแนวทางการจัดการระบบนิเวศ รวมถึงการขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ขาดความเป็นธรรมและไม่โปร่งใส
- ๔) เครื่องมือกำกับและควบคุมการบรรเทาผลกระทบด้านต่างๆ ต่อทรัพยากรป่าไม้ของโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ

๓.๔ สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการจัดการที่ดินป่าไม้

การกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการที่ดินป่าไม้ในประเทศไทย ได้วิเคราะห์ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมนอกทั้งโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ที่มีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อการจัดการที่ดินป่าไม้ในประเทศไทย ดังนี้

๓.๔.๑ โอกาส (Opportunities)

๑) รัฐธรรมนูญส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญไปแล้วหลายฉบับแต่รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม ดังเช่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้กำหนดกรอบแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ไว้ในหลายมาตราที่มีความชัดเจนมากกว่าฉบับที่ผ่านมา ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยเน้นการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ มากขึ้น แม้ว่าปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ถูกยกเลิก (ยกเว้นหมวด ๒) โดยประกาศ

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ แล้ว แต่เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แล้ว พบว่าเนื้อหาส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันและมีการพัฒนาเนื้อหาให้ชัดเจนขึ้น ดังนั้นหากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ กรอบเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้คงมีเนื้อหาในลักษณะที่พัฒนามาจากรัฐธรรมนูญฉบับเดิมหรือที่ผ่านมา

๒) มีแนวพระราชดำริเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้

แนวทางการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้ของประเทศไทยที่สำคัญยิ่งคือ แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งมีหลายประการ และแต่ละแนวทางเป็นการให้แนวทางการดำเนินงานบนพื้นฐานของสถานการณ์หรือข้อเท็จจริงในปัจจุบันและเป็นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น การจัดการที่ดินป่าไม้จึงได้นำแนวพระราชดำริมาเป็นโอกาสในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการด้วย

๓) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ สนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กล่าวคือ การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติและการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ การกำหนดแนวทางการคุ้มครอง ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ และเขตอนุรักษ์ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้ทั้งระบบ การพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการองค์ความรู้ การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ และเรื่องแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐ (One Map) ทั่วประเทศ

๔) ยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) ส่งเสริมการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth) และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน (Internal Process)

รัฐบาลโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth) โดยมีเป้าหมายให้เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ทั้งหมด (๑๒๘ ล้านไร่) ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHGs) ในทุกภาคส่วน การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมด้วยการพัฒนาอาชีพเทคโนโลยีและนวัตกรรมสีเขียว การรณรงค์และสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงการใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์ เช่น มาตรการทางภาษีมาส่งเสริมและจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากแนวทางของยุทธศาสตร์ประเทศแสดงถึงรัฐบาลจะมีการพัฒนาประเทศโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ประเทศยังให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน (Internal Process) มีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ซึ่งยุทธศาสตร์นี้จะสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้เป็นอย่างดี เช่น การปรับโครงสร้างระบบราชการให้สามารถดำเนินการบูรณาการแผนงาน โครงการ และงบประมาณร่วมกันระหว่างหน่วยงานหลักและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค การพัฒนาศักยภาพอัตรากำลังทุกภาคส่วนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และที่สำคัญยังกำหนดให้เร่งปรับปรุง กฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้เหมาะสมอีกด้วย

๕) แผนที่ฐานของประเทศ (Master Map) สนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้

รัฐบาลได้มีนโยบายจัดทำแผนที่ฐานของประเทศ (Master Map) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยบูรณาการหลายหน่วยงานเพื่อให้การจัดทำแผนที่ด้านต่างๆ มีความถูกต้อง มีเอกภาพ และลดการซ้ำซ้อนกัน อันจะเกิดประโยชน์ต่อการจัดทำฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากปัญหาที่สำคัญของการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้ในปัจจุบัน คือ แนวเขต

ป่าไม้และการจำแนกการใช้ที่ดินที่ไม่ชัดเจน รวมถึงระบบการจัดการข้อมูลด้านที่ดินป่าไม้ยังไม่เป็นมาตรฐาน ไม่ครอบคลุม และขาดการเชื่อมโยงกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม

๖) วิกฤตสิ่งแวดล้อมทำให้สังคมเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่มีความรุนแรงและมีความถี่มากขึ้นก่อให้เกิดผลเสียต่อประชาชนและทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก เช่น แผ่นดินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วม และความแห้งแล้ง เนื่องจากบางแห่งเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน ขาดการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ดี และมีการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ที่ไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ประกอบกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีและสื่อต่างๆ ทำให้สังคมได้รับรู้ถึงความรุนแรงของวิกฤตสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว ทำให้ปัจจุบันสังคมเริ่มใส่ใจและเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานเพิ่มประสิทธิภาพการสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ และการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมมากขึ้น

๓.๔.๒ อุปสรรค (Threats)

๑) การบริหารจัดการที่ดินป่าไม้ของประเทศขาดเอกภาพและการจัดการที่เป็นระบบ

การบริหารจัดการที่ดินป่าไม้ตามแนวทางระบบนิเวศ (ecosystem approach) ต้องมีการบริหารจัดการทั้งระบบครอบคลุมพื้นที่หลายภาคส่วน และแต่ละส่วนมีความเกี่ยวพันกัน และการจัดการที่ดินป่าไม้นั้นครอบคลุมลักษณะพื้นที่ และเกี่ยวข้องกับองค์กรที่หลากหลายทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ปัจจุบันการบริหารจัดการขององค์กรต่างๆ ได้ดำเนินการตามกรอบหน้าที่และกฎหมายกำหนด แม้รัฐได้พยายามแก้ปัญหาโดยการประสานความร่วมมือ แต่ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก การจัดการที่ดินป่าไม้ จึงดำเนินการแบบแยกส่วน ขาดการผสมผสานแนวคิด หลักวิชาการ และหลักการบริหารที่เหมาะสม นอกจากนี้ องค์กรด้านป่าไม้มักเปลี่ยนแปลงแนวทางการปฏิบัติตามนโยบายของฝ่ายการเมืองเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้กำหนดนโยบาย ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

๒) นโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพและการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

การดำเนินการของรัฐในอดีตได้บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยเน้นให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักโดยไม่ได้ควบคุมผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังจากเกิดปัญหาด้านทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมรุนแรงขึ้น รัฐได้กำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาลดลงและการเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ แต่มีข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความซ้ำซ้อนและการขาดความชัดเจนในเป้าหมายของนโยบายรวมทั้งบางนโยบายขาดความสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้ปัญหาด้านทรัพยากรป่าไม้ในอดีตยังไม่ได้รับการแก้ไขและปัญหาบางประการอยู่ในสถานการณ์ที่แย่ลงไปกว่าเดิม ในขณะที่ปัญหาใหม่อย่างเช่น สภาวะโลกร้อน ภัยธรรมชาติต่างๆ ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขหรือป้องกันอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่กระตุ้นให้ปัญหาอื่นๆ ทวีความรุนแรงมากขึ้นอีกด้วย ในที่นี้ขอยกตัวอย่างของปัญหาของนโยบายที่ขาดเอกภาพและการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน กล่าวคือ นโยบายป่าไม้แห่งชาติ ที่ออกโดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ ประกอบด้วย ป่าเพื่อการอนุรักษ์ในอัตราร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ประเทศ และป่าเพื่อเศรษฐกิจ ในอัตราร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งกำหนดบนพื้นฐานของข้อมูลที่รวบรวมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เช่น วิเคราะห์การใช้ประโยชน์ผลผลิตป่าไม้โดยใช้ฐานข้อมูลประชากร จำนวน ๕๒ ล้านคน จะมีการใช้ไม้ต่อปีประมาณ ๑๓.๓๑ ล้านลูกบาศก์เมตร ที่ผลิตจากป่าผลิตผลประมาณ ร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศ และวิเคราะห์พื้นที่ป่าต้นน้ำที่ควรมีเพื่อให้มีปริมาณน้ำใช้ในประเทศที่เพียงพอและเหมาะสมอย่างน้อย ร้อยละ ๓๘.๒ ของพื้นที่ประเทศ เป็นต้น แต่ปัจจุบันสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจากปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มาก รวมถึงจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้น แต่นโยบายดังกล่าวยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในประเทศ นอกจากนี้ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้อื่นๆ ที่สำคัญของประเทศยังมีเนื้อหาที่ขัดแย้งกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕ – ๒๕๓๙) ได้กำหนดขนาดพื้นที่ป่าไม้ที่ควรมีของประเทศไทยแตกต่างจากนโยบายป่าไม้แห่งชาติ โดยยังคงกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ

แต่กำหนดสัดส่วนพื้นที่ของป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเพื่อเศรษฐกิจแตกต่างกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติ กล่าวคือ ให้มีป่าเพื่อการอนุรักษ์ในอัตราร้อยละ ๒๕ และป่าเพื่อเศรษฐกิจในอัตราร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ประเทศ ทำให้นโยบายป่าไม้แห่งชาติอ่อนแอ หรือถูกละเลยในการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้แผนหรือนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ยังมีเนื้อหาที่ขัดแย้งกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เช่น นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๕๙ ได้กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ประเทศ โดยเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจร้อยละ ๒๐ เป็นต้น

นอกจากนี้การปฏิบัติตามนโยบายยังขาดประสิทธิภาพ เช่น นโยบายป่าไม้แห่งชาติ ได้กำหนดพื้นที่ที่มีความลาดชันโดยเฉลี่ย ๓๕ เปอร์เซ็นต์ ขึ้นไปไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้โดยไม่อนุญาตให้มีการออกโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินแต่โดยสภาพแท้จริงในปัจจุบันพื้นที่ป่าบางแห่งที่มีความลาดชันโดยเฉลี่ยมากกว่า ๓๕ เปอร์เซ็นต์ ได้มีการเข้าทำประโยชน์อย่างไม่เหมาะสม เป็นต้น

๓) นโยบายแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ขาดความยั่งยืนและชัดเจนในทางปฏิบัติ

สภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้บางแห่งมีการทำประโยชน์โดยชุมชนก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ และยังมีความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรระหว่างรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมารัฐได้กำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาหลายประการแต่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือผู้บริหารประเทศ โดยส่วนใหญ่จะเป็นนโยบายที่มีลักษณะผ่อนปรนหรือบรรเทาปัญหาชั่วคราวเท่านั้น อีกทั้งยังมีลักษณะหวั่นผลทางการเมือง ในขณะที่ความต้องการที่ดินป่าไม้เพื่อมาใช้ประโยชน์มีมากขึ้น ทำให้ปัญหาที่ดินป่าไม้มีความรุนแรงและไม่ได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืน ตัวอย่างนโยบายในลักษณะมติดคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาที่ดินป่าไม้ที่ผ่านมามีหลายประการ โดยนโยบายบางส่วนมีแนวทางที่พยายามใช้อำนาจทางการบริหารยกเว้นการปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น มติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๓๖ กำหนดให้กรมป่าไม้มอบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้ ส.ป.ก. เพื่อให้ ส.ป.ก. เร่งรัดการออกเอกสาร ส.ป.ก. ๔-๐๑ แต่พื้นที่ที่กรมป่าไม้มอบให้ ส.ป.ก. ดังกล่าวบางส่วนมีสภาพเป็นป่าที่มีความเปราะบางหรือมีความสำคัญต่อระบบนิเวศหรือบางพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ ๓๕ ซึ่งไม่ควรนำไปใช้

สำหรับกิจกรรมทางการเกษตร นอกจากนี้ยังมีมติคณะรัฐมนตรีอีกหลายประการที่รัฐพยายามบริหารจัดการที่ดินป่าไม้แต่ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติมากนัก เช่น มติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๕ เรื่อง การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๕ เรื่อง ผลการจำแนกเขต การใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพิ่มเติมและมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๐ ได้เห็นชอบหลักการของ "แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ระดับพื้นที่" เป็นต้น

นโยบายดังกล่าวมีขั้นตอนการปฏิบัติที่หลายขั้นตอนและขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ ในที่นี้ ขอยกตัวอย่าง เช่น มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ที่ได้ให้ความเห็นชอบกับมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยมีการกำหนดแนวทางการตรวจพิสูจน์และรับรองสิทธิการอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่ป่า เช่น (๑) กรณีตรวจพิสูจน์แล้วว่า เป็นพื้นที่ที่อยู่มาก่อนการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ และไม่เป็นพื้นที่ล่อแหลม คุณคามต่อระบบนิเวศ ให้ทำการออกหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัย/ทำกินต่อไป (๒) กรณีที่อยู่มาก่อนการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ แต่เป็นพื้นที่ล่อแหลม คุณคามต่อระบบนิเวศต้องกำหนดแผนความช่วยเหลือ หรือย้ายไปในพื้นที่ที่เหมาะสม ซึ่งหากอยู่ในเขตพื้นที่ป่าไม้ก็ต้องมีการออกหนังสืออนุญาตรับรองสิทธิให้เช่นเดียวกัน และ (๓) กรณีตรวจสอบพิสูจน์แล้วปรากฏว่าเป็นการอยู่อาศัยภายหลังการประกาศเป็นพื้นที่ป่าต้องพิจารณาดำเนินการจัดทำแผนการเคลื่อนย้ายต่อไป และหากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ทันที ต้องทำการจัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอกับการดำรงชีพ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วพื้นที่ป่าไม้ที่มีการใช้ประโยชน์อยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ล่อแหลม คุณคามต่อระบบนิเวศ ดังนั้น จึงเป็นการยากในการออกหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ และกรณีการย้ายไปใน “พื้นที่ที่เหมาะสม” นั้น เป็นการยากในทางปฏิบัติเนื่องจาก “พื้นที่ที่เหมาะสม” ในปัจจุบันหายากและส่วนใหญ่มีการครอบครองหรือใช้ประโยชน์แล้ว นอกจากนี้ การกำหนดให้ “ทำการจัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอกับการดำรงชีพ” ยังมีลักษณะเป็นความคาดหวังที่เกินจริงเมื่อวิเคราะห์สถานภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศไทยในปัจจุบัน

๔) การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับสูงบ่งชี้ให้ขาดความต่อเนื่องของแนวทางการดำเนินงาน

ที่ผ่านมาผู้บริหารระดับสูงที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับที่ดินป่าไม้ มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยและมักเปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาล แม้ว่าแต่ละหน่วยงานภาคปฏิบัติมีแผนการดำเนินงานอยู่แล้ว แต่การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงแต่ละครั้งมักจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับแก้รายละเอียดแนวทางการดำเนินงานในแผน ทำให้งานเดิมที่กำลังดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง และบุคลากรต้องเริ่มงานใหม่ภายใต้เวลาอันจำกัด นอกจากนี้ หลังการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงมักมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารหน่วยงานภาคสนาม ซึ่งหากหน่วยงานมีระบบการส่งมอบงานที่ไม่มีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้ระดับพื้นที่ได้

๕) แนวโน้มการใช้ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มสูงขึ้น

การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้อย่างมากที่ผ่านมาเนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเพิ่มขึ้นของประชากร และการพัฒนาเทคโนโลยีและเศรษฐกิจของมนุษย์ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในหลายๆ ด้าน จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้มีการนำทรัพยากรจากป่ามาใช้มากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งมีปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไปจนเกิดความจำเป็นของชีวิตก่อให้เกิดการมุ่งใช้ประโยชน์ที่สูงขึ้นและมีการใช้เกินกำลังการผลิตของทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรส่วนรวมถูกใช้และแบ่งปันอย่างไม่เป็นธรรม จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งและปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น ดังเช่น ปริมาณการนำเข้าและส่งออกไม้แปรรูป ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙ – ๒๕๕๓ มีแนวโน้มสูงขึ้น มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชพลังงานเพื่อตอบสนองความต้องการใช้พลังงานของประเทศที่เพิ่มขึ้นตลอด ๓๐ ปีที่ผ่านมา โดยในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา มีการใช้พลังงานเพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ ๒.๑ ต่อปี เป็นต้น

๖) นโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจเกิดผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้

ปัจจุบันประเทศไทยรวมถึงในระดับนานาชาติเกิดปัญหาการขาดแคลนอาหารและพลังงาน ทำให้รัฐบาลและหน่วยงานภาคเอกชนพยายามส่งเสริมให้ประชาชนปลูกพืชอาหาร พืชพลังงาน และพืชเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา และปาล์ม

ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการโดยประชาชนในท้องถิ่นจนถึงผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ประกอบอาชีพดังกล่าว โดยรัฐมีมาตรการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจอย่างชัดเจน เช่น นโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๕) จำนวน ๘๐๐,๐๐๐ ไร่ นโยบายการประกันรายได้ของเกษตรกร การประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร การรับจำนำผลผลิต และมาตรการสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำในการลงทุน การดำเนินการเหล่านี้มุ่งหวังประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลักแต่ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาต่อทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวคือ ประชาชนบางแห่งได้เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจเข้าไปในพื้นที่ป่าไม้ทำให้พื้นที่ป่าไม้บางแห่งถูกบุกรุก

๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อการเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้

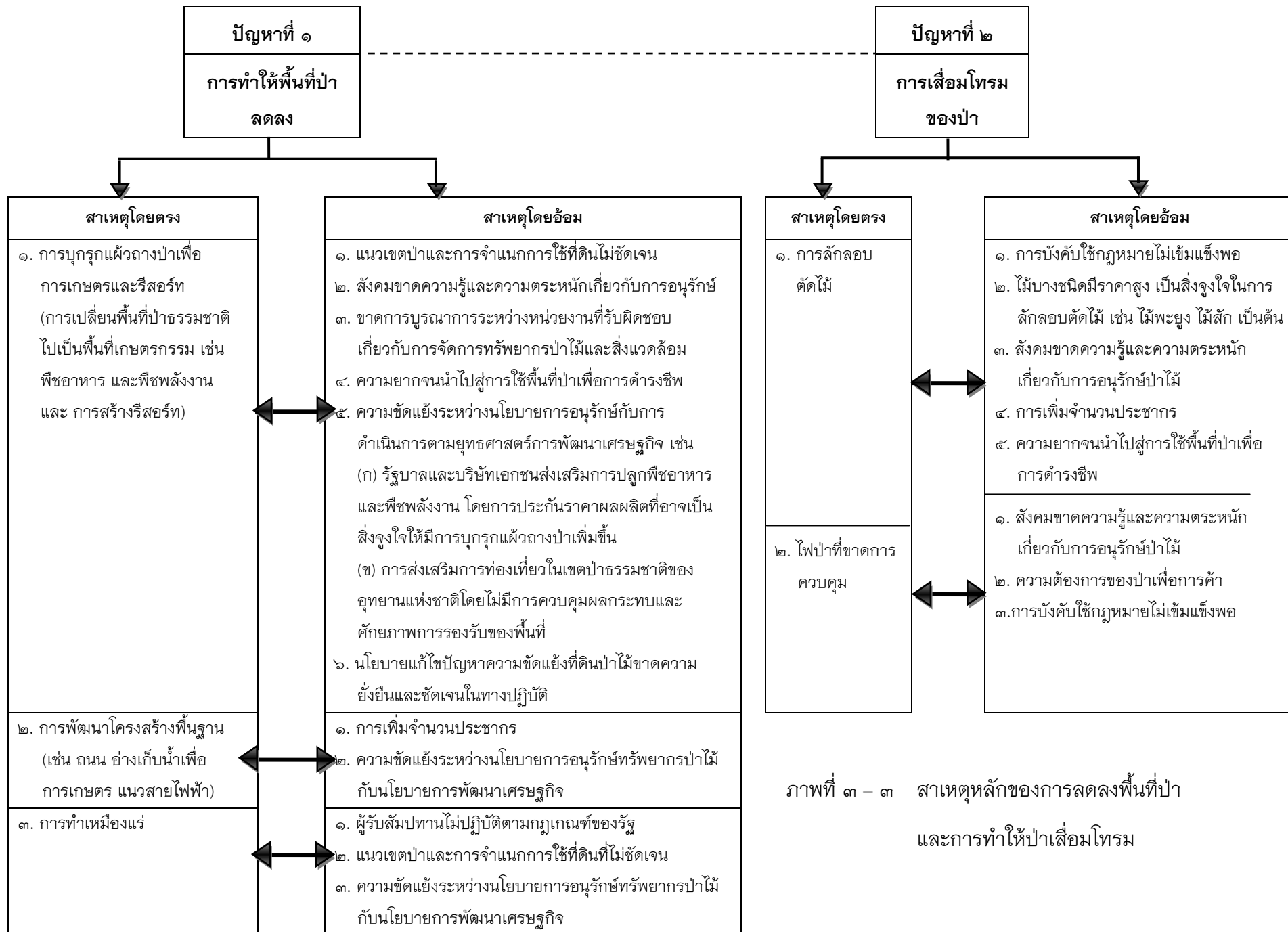
สภาวะโลกร้อนและความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศส่งผลโดยตรงต่อลักษณะโครงสร้างและการเติบโตของสังคมพืชและยังก่อให้เกิดภัยธรรมชาติต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต้นน้ำลำธารมีสภาพเสื่อมโทรม นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรของประชาชนด้วย ประเทศไทยมีพลเมืองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ได้รับอิทธิพลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของมรสุม และในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมาก โดยสามารถสรุปผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อทรัพยากรป่าไม้ได้ ดังนี้

- การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ทำให้มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะส่งผลให้สถานการณ์ และแนวโน้มทรัพยากรป่าไม้เสื่อมโทรมทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น
- ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรที่ลดลง จึงอาจเป็นสาเหตุของการขยายพื้นที่ทางการเกษตรเข้าไปในพื้นที่ป่าเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น

- ทรัพยากรป่าไม้มีบทบาทต่อการกำหนดมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลก เพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งมีความซับซ้อนและเข้มข้นมากขึ้น

๓.๕ สาเหตุหลักของการลดลงของพื้นที่ป่าและการทำให้ป่าเสื่อมโทรม

จากข้อมูลสภาพปัญหาที่สำคัญของทรัพยากรป่าไม้และสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการจัดการที่ดินป่าไม้ของประเทศไทยดังที่ได้กล่าวมา ทำให้สามารถนำมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุหลักของการลดลงของพื้นที่ป่า (Deforestation) และการทำให้ป่าเสื่อมโทรม (Degradation) โดยพบว่า ปัจจุบันจำนวนประชากรในประเทศไทยมีอัตราเพิ่มมากขึ้น พร้อมกับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประชาชนมีความต้องการใช้ประโยชน์จากป่าไม้มากขึ้นจนเกินขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยมีการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในลักษณะต่างๆ อาทิเช่น การใช้เป็นที่อยู่อาศัย การตัดไม้เพื่อการค้า การใช้และเผาพื้นที่ป่าเพื่อการเกษตร การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับท่องเที่ยว โดยสร้างเป็นสถานที่พักผ่อน สถานตากอากาศ สนามกอล์ฟ รวมถึงการซื้อที่ดินเพื่อการเก็งกำไร เป็นต้น นอกจากนี้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของรัฐ ได้แก่ การสร้างเขื่อน การตัดถนน และการทำแนวสายไฟแรงสูงก็ยังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการทำลายพื้นที่ป่าเป็นบริเวณกว้าง โดยสรุปแล้วสาเหตุหลักของการลดลงของพื้นที่ป่าและการทำให้ป่าเสื่อมโทรม แสดงดังภาพที่ ๓-๓

บทที่ ๔

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพขององค์กร

สืบเนื่องจากนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ได้กล่าวถึงนโยบาย ข้อ ๙ การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรและการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ในปัจจุบันมีการบุกรุกที่ดินของรัฐและตัดไม้ทำลายป่ามากขึ้นทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพที่เคยอุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า พันธุ์พืช และแร่ธาตุ ถูกทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ทางพาณิชย์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นอันมาก ทั้งปัญหาภาวะมลพิษ โดยเฉพาะขยะประเภทต่างๆ ก็รุนแรงยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงมีนโยบายจะรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติโดยสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ดังนั้นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ ระยะ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ ของกรมป่าไม้ จึงได้มีการทบทวนสภาพแวดล้อมและศักยภาพที่มีอยู่ในปัจจุบันขององค์กรรวมถึงบทบาทและศักยภาพขององค์กรที่ควรจะเป็นโดยผ่านกระบวนการประเมินผลโดยผู้ประเมินอิสระในการเก็บข้อมูลและประมวลข้อมูล เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

๔.๑ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

๑) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกของกรมป่าไม้

ลำดับ	ประเด็นปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
	โอกาส (Opportunities)
๑	รัฐธรรมนูญส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒	มีแนวพระราชดำริเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้
๓	การมีนโยบายของรัฐ และกฎหมายที่เอื้อต่อการดำเนินงาน
๔	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ สนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕	การตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนภายในประเทศ
๖	การสนับสนุนการดำเนินงานจากรัฐบาล
๓/	การให้การสนับสนุนการดำเนินงานของประชาชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
๘	การให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสื่อมวลชน

	ภัยคุกคาม (Threats)
๑	การมีการคอร์รัปชันในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น
๒	การบริหารจัดการที่ดินป่าไม้ของประเทศขาดเอกภาพและการจัดการที่เป็นระบบ
๓	นโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพและการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน
๔	นโยบายแก้ไขปัญหาดินป่าไม้ขาดความยั่งยืนและชัดเจนในทางปฏิบัติ
๕	การประสบปัญหาความยากจนของประชาชนส่งผลให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า
๖	การขาดความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่
๓/	การเพิ่มขึ้นของราคาพืชเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก
๘	การแทรกแซงของภาคการเมือง
๙	การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับสูงบ่งชี้ให้ขาดความต่อเนื่องของแนวทางการดำเนินงาน
๑๐	การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของทรัพยากรป่าไม้

๒) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในของกรมป่าไม้

ลำดับ	ประเด็นปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน
	จุดแข็ง (Strengths)
๑	การแบ่งโครงสร้างหน่วยงานภายในที่ชัดเจนและครอบคลุมภารกิจงาน
๒	การมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ สามารถผลักดันการดำเนินงานสู่เป้าหมาย
๓	การแบ่งโครงสร้างองค์กรส่วนกลางและส่วนภูมิภาคครอบคลุมพื้นที่ดำเนินงาน
๔	การมีระบบการบริหารงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน
๕	การมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ

	จุดอ่อน (Weaknesses)
๑	การกำหนดยุทธศาสตร์ของกรมป่าไม้ที่ขาดการทบทวนและปรับปรุงยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่ต้องเผชิญ
๒	การบริหารงานตามนโยบายรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการทรัพยากรภายในกรมป่าไม้
๓	โครงสร้างการบริหารงานภายในกรมป่าไม้ไม่ตรงกับโครงสร้างที่กำหนดไว้กับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
๔	การขาดแคลนอัตรากำลังของหน่วยงานในระดับพื้นที่
๕	การขาดแคลนบุคลากรที่ตรงกับสายงาน
๖	การขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมระยะยาว

บทที่ ๕

ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน สภาพการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ กระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่สังคมได้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของทรัพยากรป่าไม้ที่เหลืออยู่รวมถึงการฟื้นฟูพื้นที่ให้มีสภาพความเป็นป่าไม้ที่มีความหลากหลายทางชีวิตและความสมบูรณ์ของระบบนิเวศตลอดจนความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์จึงนำมาประกอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ และยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ รายละเอียดดังนี้

๕.๑ วิสัยทัศน์ : “บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้มั่นคงและยั่งยืน”

๕.๒ พันธกิจ : ๑. ป้องกัน และรักษาพื้นที่ป่าไม้ให้คงอยู่

๒. บริหารจัดการที่ดินป่าไม้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม

๓. เพิ่มและฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

๔. บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยการมีส่วนร่วม

๕. วิจัยและพัฒนาการป่าไม้ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๖. เสริมสร้างขีดความสามารถเชิงรุกขององค์กร ระบบ กลไก และข้อมูลใน

การบริหารจัดการ รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ

๕.๓ ภารกิจ : มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง ฟื้นฟู ดูแลรักษา ส่งเสริม ทำนุบำรุงป่า และการดำเนินการเกี่ยวกับการป่าไม้ การทำไม้ การเก็บหาของป่า การใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และการอื่นเกี่ยวกับป่าและอุตสาหกรรมป่าไม้ ให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้วยกลยุทธ์การเสริมสร้างความร่วมมือของประชาชนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และมีภารกิจอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมป่าไม้ โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. ควบคุม กำกับ ดูแล ป้องกันการบุกรุก การทำลายป่า และการกระทำผิดในพื้นที่รับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยสวนป่า กฎหมายว่าด้วยเลื่อยโซ่ยนต์ กฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

๒. ศึกษา วิจัย วางแผน และประสานงานเกี่ยวกับการปลูกป่าเพื่อการฟื้นฟูสภาพป่าและระบบนิเวศ

๓. ส่งเสริมการปลูกป่า การจัดการป่าชุมชน และการปลูกสร้างสวนป่าเชิงเศรษฐกิจ ในลักษณะสวนป่าภาคเอกชนและสวนป่าในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษา วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ป่าเศรษฐกิจของตลาดในประเทศและต่างประเทศ

๔. อนุรักษ์ คัดกรอง ดูแลรักษา และจัดการให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และการอนุญาตที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากไม้ อุตสาหกรรมไม้ ที่ดินป่าไม้ และผลผลิตป่าไม้

๕. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้และผลผลิตป่าไม้ และที่เกี่ยวข้องกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

๖. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๕.๔ เป้าหมาย : ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการจัดการอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยให้มีพื้นที่ป่าไม้อย่างน้อย ๔๐% ของพื้นที่ประเทศภายใน ๒๐ ปี ในส่วนของกรมป่าไม้ แบ่งเป็น

๑) รักษาพื้นที่ป่าให้ได้ ๕๓.๘๐ ล้านไร่*

๒) บริหารจัดการพื้นที่ที่ไม่มีสภาพป่า**

๓) ฟื้นฟูป่าไม้ ปลูกป่า อื่นๆ ๑๔.๐๒ ล้านไร่

๔) ส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ๘.๖๘ ล้านไร่

* ปัจจุบันมีพื้นที่ป่าไม้ ๓๙.๓/๘ ล้านไร่ ในอีก ๒๐ ปี จะมีพื้นที่ที่ต้องดูแลรักษาให้ได้ ๕๓.๘๐ ล้านไร่

** พื้นที่ผลการรังวัดตามมติ ครม. ๓๐ มิ.ย. ๔๑ (๒๔๔๕-๒๕๕๘) รวม ๖.๒๕ แสนไร่ ๕.๓/๙ ล้านไร่ แยกเป็น

๑. ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑,๒ จำนวน ๑.๘๔ แสนไร่ ๑.๘๓ ล้านไร่

๒. ลุ่มน้ำชั้นที่ ๓,๔,๕ จำนวน ๓.๓/๑ แสนไร่ ๓.๕๘ ล้านไร่

๕.๕ ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ป้องกันรักษาพื้นที่ป่าที่เหลือให้คงอยู่และยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ พื้นฟูป่าเสื่อมโทรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ส่งเสริมธุรกิจป่าไม้และป่าเศรษฐกิจจากป่าปลูก และการส่งเสริมชุมชนในเมือง/ชุมชนชนบทเป็นพื้นที่สีเขียว

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ แก้ไขปัญหาราษฎรในพื้นที่ป่าไม้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๖ บูรณาการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๗ การพัฒนาระบบบริหารและจัดการองค์กร

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ป้องกันรักษาพื้นที่ป่าที่เหลือให้คงอยู่และยั่งยืน

- เป้าประสงค์ :
๑. สร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของราษฎรให้ช่วย ป้องกันรักษาป่าและอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน
 ๒. พื้นที่ป่าไม้ได้รับการป้องกันและดูแลรักษา
 ๓. พัฒนาระบบงานบริหารราชการ ชีตความสามารถบุคลากร และระบบการบริหารงานบุคคล
 ๔. บูรณาการความร่วมมือในการป้องกันรักษาป่าทุกภาคส่วน รวมถึงประชาคมในระดับนานาชาติ

- ตัวชี้วัด :
๑. อัตราการลดลงของพื้นที่ป่าของประเทศมีจำนวน น้อยลงอย่างต่อเนื่อง
 ๒. มีระบบสารสนเทศทรัพยากรป่าไม้ระดับชาติที่เป็น มาตรฐาน ครอบคลุม และเชื่อมโยงกับข้อมูลด้าน เศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรอื่นๆ ของประเทศ
 ๓. ร้อยละ ๘๐ ของหน่วยงานเป้าหมายได้รับการเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ : ๑. เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานป้องกันรักษาป่า

แนวทางการดำเนินงาน

- ๑.๑) วิเคราะห์/จำแนกพื้นที่ที่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการลักลอบหรือบุกรุกพื้นที่ป่าของประเทศ
- ๑.๒) สร้างขวัญกำลังใจ และพัฒนาศักยภาพพนักงานเจ้าหน้าที่ในแต่ละระดับอย่างเป็นระบบ ให้มีความรู้และวินัย เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ๑.๓) บูรณาการความร่วมมือและส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการปฏิบัติงานป้องกันรักษาป่า
- ๑.๔) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันรักษาป่า โดยสร้างจิตสำนึกเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติพฤติกรรมของราษฎรในการอยู่ร่วมกับป่าอย่างพึ่งพาอาศัยกันอย่างยั่งยืน
- ๑.๕) จัดทำฐานข้อมูลคดีป่าไม้ที่เชื่อมโยงกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้มีการเร่งรัดการบังคับคดีตามกฎหมายโดยเคร่งครัด
- ๑.๖) จัดตั้งหน่วย หรือด่านตรวจเพิ่มเติมในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการลักลอบ หรือบุกรุกพื้นที่ป่าของประเทศ
- ๑.๗) นำเทคโนโลยี การติดตามการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่า (GISTDA) เพื่อแจ้งเตือนและใช้ในการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้
- ๑.๘) เพิ่มประสิทธิภาพการลาดตระเวนทั้งทางบกและทางอากาศอย่างเข้มข้น เช่น การใช้อากาศยานไร้คนขับ (UVA) ใช้เทคโนโลยีการลาดตระเวนโดยประยุกต์ใช้ระบบ GPS & GIS

๒. ยึดคืนพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุก (รายนายทุน)

แนวทางการดำเนินงาน

- ๒.๑) เร่งตรวจสอบดำเนินคดีพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกบุกรุก รายนายทุนที่ผิดกฎหมาย
- ๒.๒) ดำเนินคดีพื้นที่ที่ถูกบุกรุกโดยมีเอกสารสิทธิทางราชการที่มีชอบด้วยกฎหมาย
- ๒.๓) ดำเนินการรื้อถอน รีสอร์ตหรือฟาร์มผลไม้ในพื้นที่ที่ถูกบุกรุก และฟื้นฟูให้คืนสภาพป่าดั้งเดิม
- ๒.๔) เพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนดำเนินคดี

๓. เพิ่มศักยภาพในการป้องกันและควบคุมไฟป่า

แนวทางการดำเนินงาน

- ๓.๑) การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ โดยจัดโครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน ประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ จัดนิทรรศการ ให้ความรู้แก่ประชาชน นักเรียน นักศึกษา
- ๓.๒) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีความเข้มแข็งในการป้องกันและควบคุมไฟป่า โดยกรมป่าไม้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการให้ความรู้ด้านวิชาการและฝึกทักษะในการควบคุมไฟป่า
- ๓.๓) ฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมไฟป่าให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครป้องกันและควบคุมไฟป่า
- ๓.๔) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและควบคุมไฟป่า เพื่อบูรณาการทำงานร่วมกันในรูปแบบประชารัฐ
- ๓.๕) นำเทคโนโลยีและสารสนเทศที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและควบคุมไฟป่า

๓.๖) จัดการเชื้อเพลิงโดยการทำแนวกันไฟและ
ลดปริมาณเชื้อเพลิงโดยจัดตั้งธนาคารกิ่งไม้ใบไม้

๓.๗) สนธิกำลังในการควบคุมไฟป่าโดยการบูรณาการ
ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓.๘) บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

๔. จำแนกที่ดินป่าไม้ให้เหมาะสมและจัดทำแนวเขต ป่าไม้ให้ชัดเจนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวทางการดำเนินงาน

๔.๑) จัดทำแนวเขตที่ดินป่าไม้ทุกประเภทให้ชัดเจนและ
ยั่งยืนโดยให้เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ
ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการปรับปรุงและ
จำแนกแนวเขต เช่น ชีตแนวเขตพื้นที่ป่าไม้ในระวาง
แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ มาตรฐาน ๑:๕๐,๐๐๐
และ ๑:๔,๐๐๐ เป็นต้น

๔.๒) จัดทำเครื่องหมายแนวเขตพื้นที่ป่าไม้ใน
ภูมิประเทศจริงที่ถาวร เช่น รั้วสีเขียว (Green Belt Project)
ชุดคันคู สร้างทางตรวจการณ์ ให้สอดคล้องกับการ
ชีตแนวเขตในพื้นที่

๔.๓) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถพิสูจน์
สิทธิ์การครอบครองที่ดินในเขตพื้นที่ป่าไม้ได้โดยผ่าน
กระบวนการที่ทางราชกำหนด

๔.๔) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แนวทาง ขั้นตอน และผล
การปฏิบัติงานให้สังคมรับทราบ และตรวจสอบได้ และ
จัดเก็บแผนที่อ้างอิงแนวเขตที่ชัดเจนไว้ในองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

๕. สร้างความเข้มแข็งของระบบสารสนเทศทรัพยากรป่าไม้ระดับชาติ

แนวทางการดำเนินงาน

๕.๑) จัดตั้งศูนย์ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติที่มีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันรักษาป่าระดับชาติ โดยปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวข้องให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

- บูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานป้องกันรักษาป่า
- ติดตามตรวจสอบและสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นไปด้วยความถูกต้องรวดเร็ว และทันเหตุการณ์
- เป็นศูนย์กลางในการควบคุม สั่งการ การปฏิบัติงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- เป็นศูนย์กลางในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันรักษาป่ากับประชาชน
- พัฒนาระบบติดตามและตรวจสอบพื้นที่ป่าไม้อย่างถูกต้องและทันเหตุการณ์
- สร้างระบบฐานข้อมูลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก

๕.๒) บูรณาการระบบสารสนเทศทรัพยากรป่าไม้ระดับชาติ โดยดำเนินภารกิจที่เกี่ยวข้องให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ เช่น

- พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของระบบการสำรวจทรัพยากรป่าไม้ระดับชาติ (National Forest Inventory)
 - นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมมาใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

- จัดทำฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้โดยเชื่อมโยงข้อมูลทรัพยากรป่าไม้กับทรัพยากรอื่น เช่น ดิน น้ำ ธรณี และข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

๖. ประเมินและจำแนกเขตป่าเสื่อมโทรมและป่าที่ถูกบุกรุกอย่างเหมาะสม

แนวทางการดำเนินงาน

- ๖.๑) ปรับปรุงแนวทางการประเมินและจำแนกเขตป่าเสื่อมโทรมให้เหมาะสม
- ๖.๒) สำรวจ จำแนก และจัดทำฐานข้อมูลป่าเสื่อมโทรมและป่าที่ถูกบุกรุก ตามสภาพปัญหาและหลักวิชาการ

๗. ควบคุมและพัฒนาการจัดการและการใช้ประโยชน์ป่าไม้และที่ดินป่าไม้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

แนวทางการดำเนินงาน

- ๗.๑) กำหนดแนวทางหรือมาตรการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในแต่ละเขตที่เหมาะสมและเป็นธรรม
- ๗.๒) ประสานเพื่อขอความร่วมมือหน่วยงานภาคเอกชนที่ดำเนินการส่งเสริมการปลูกหรือรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร ให้ส่งเสริมการปลูกหรือรับซื้อผลผลิตที่ผลิตในที่ดินที่มีการใช้ประโยชน์อย่างถูกกฎหมาย
- ๗.๓) ควบคุมและหลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ โดยกรณีพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ ไม่ให้มีการใช้พื้นที่ในทุกกรณี ส่วนพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๒ หากจำเป็นต้องใช้พื้นที่เพื่อกิจการที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างแท้จริง และได้รับการประเมินผลกระทบทุกด้าน และรับรองจากหน่วยงานที่

รับผิดชอบแล้วว่าไม่สามารถหลีกเลี่ยง หรือหาพื้นที่ดำเนินการอื่นได้ให้ควบคุมวิธีการปฏิบัติในการใช้ที่ดินเพื่อการนั้นๆ อย่างเข้มงวด บนพื้นฐานหลักวิชาการในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดิน และน้ำที่เหมาะสมและระเบียบปฏิบัติของทางราชการเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่ต้นน้ำลำธาร และพื้นที่อื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเด็ดขาด

๓.๔) หลีกเลี่ยงการใช้ที่ดินป่าไม้ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าสูงทางด้านอนุรักษ์ (High Conservation Value ; HCV) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหรือโครงสร้างพื้นฐาน

๓.๕) ส่งเสริมการปลูกป่ากันชนเพื่อควบคุมการขยายพื้นที่ของราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้

๓.๖) กำหนดมาตรการป้องกันการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ป่าเป็นกรณีพิเศษในพื้นที่ป่าที่อยู่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ไม้เป็นปัจจัยการผลิต เช่น โรงกลั่นสุรา โรงไฟฟ้าชีวมวล เป็นต้น

๓.๗) จัดทำโครงการป่าสาธิตเพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ตามแนวทางการจัดการระบบนิเวศด้านการป่าไม้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ พื้นฟูป่าเสื่อมโทรมอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ : พื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม

ตัวชี้วัด : พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟูให้เป็นป่าสมบูรณ์อย่างน้อย จำนวน ๑๔.๐๒ ล้านไร่

กลยุทธ์ : ๑. **ฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล**

แนวทางการดำเนินงาน

- ๑.๑) การจัดทำฐานข้อมูลระดับพื้นที่
- ๑.๒) จัดทำแผนฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมในพื้นที่เป้าหมาย โดยกำหนดเป็นแผนระยะยาว เพื่อให้การดำเนินงานฟื้นฟูป่าไม้มีความต่อเนื่อง และสร้างกลไกในการติดตามและประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ
- ๑.๓) น้อมนำแนวพระราชดำริ และหลักวิชาการมาใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่
- ๑.๔) ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และที่ดินของรัฐ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. **ส่งเสริมและสนับสนุนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม**

แนวทางการดำเนินงาน

- ๒.๑) ส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนและทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม
- ๒.๒) ปรับทัศนคติชุมชนในเขตป่าและใกล้เคียงให้เข้ามามีส่วนร่วม
- ๒.๓) สนับสนุนภาคเอกชนให้มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility; CSR) ในรูปแบบประชารัฐ
- ๒.๔) อนุญาตให้เอกชนหรือประชาชนเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเพื่อปลูกสร้างสวนป่า หรือดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูป่าไม้

๓. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกจิตสำนึก

แนวทางการดำเนินงาน

๓.๑) พัฒนาและเพิ่มศักยภาพบุคลากรในรูปแบบครูป่าไม้ (ด้านการฟื้นฟู)

๓.๒) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เช่น หน่วยป่าไม้เคลื่อนที่ ครูป่าไม้

๔. ส่งเสริม และพัฒนาการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าที่ได้รับการฟื้นฟู

แนวทางการดำเนินการ

๔.๑) จัดทำสวนป่าเพื่อการเรียนรู้และนันทนาการ

๔.๒) ส่งเสริมและพัฒนาสร้างป่าสร้างรายได้

๕. เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการฟื้นฟูป่าตามแนวเขตชายแดน

แนวทางการดำเนินงาน

๕.๑) ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการปลูกฟื้นฟูตามแนวชายแดน โดยจัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด ระดับอำเภอ

๕.๒) ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วม (JBC)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ส่งเสริมธุรกิจป่าไม้และป่าเศรษฐกิจจากป่าปลูก และการส่งเสริมชุมชนในเมือง/ชุมชนชนบทเป็นพื้นที่สีเขียว

เป้าประสงค์ : ๑. เพิ่มพื้นที่ป่าสีเขียวและป่าเศรษฐกิจนอกเขตพื้นที่ป่า
๒. เพิ่มพื้นที่สีเขียวชุมชนในเมือง/ชุมชนชนบท

ตัวชี้วัด : ๑. มีพื้นที่ป่าสีเขียวและพื้นที่ป่าเศรษฐกิจนอกเขตพื้นที่ป่าไม้ จำนวน ๘.๖๘ ล้านไร่
๒. แจกจ่ายกล้าไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว จำนวน ๓,๘๖๐.๘ ล้านกล้า

กลยุทธ์ : ๑. ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกป่าเศรษฐกิจ

แนวทางการดำเนินงาน

- ๑.๑) การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลการปลูกป่าเศรษฐกิจ
- ๑.๒) สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนปลูกป่าเศรษฐกิจในที่ดินของตนเอง ด้านการบริหารจัดการสวนป่า ระเบียบกฎหมาย มาตรการลดหย่อนภาษี แหล่งรับซื้อไม้ และรวมถึงนวัตกรรม
- ๑.๓) จัดหาและสนับสนุนแหล่งเงินทุน ในการปลูกป่าเศรษฐกิจรูปแบบต่างๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว
- ๑.๔) สนับสนุนกล้าไม้คุณภาพแก่ผู้ปลูกสวนป่า โดยชนิด ปริมาณ สอดคล้องกับความต้องการ และกลไกของตลาด
- ๑.๕) ส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ใช้ไม้เป็นวัตถุดิบในการผลิต ทั้งภายในประเทศและการส่งออก
- ๑.๖) ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการในการเพิ่มผลผลิต และรายได้แก่ผู้ปลูกป่าเศรษฐกิจ

๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายผู้ปลูกป่า

แนวทางการดำเนินงาน

- ๒.๑) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายผู้ปลูกป่าที่เข้มแข็ง
- ๒.๒) สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลเครือข่ายผู้ปลูกป่า
- ๒.๓) เชื่อมโยงเครือข่ายผู้ปลูกป่าต่างๆ และแหล่งรับซื้อไม้ เพื่อประโยชน์ในด้านการบริหารจัดการสวนป่า การส่งเสริมการลงทุน ด้านการตลาด

๓. ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกต้นไม้ที่มีมูลค่า เช่น ไม้พะยุงและไม้ในสกุล, ไม้หอมต่างๆ เป็นต้น

แนวทางการดำเนินงาน

๓.๑) ศึกษาและวิเคราะห์ชนิดไม้ที่มีมูลค่า รวมทั้งองค์ความรู้ ในด้านการปลูก การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์ และการตลาด

๓.๒) ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ที่มีมูลค่าเพื่อเพิ่มปริมาณไม้ในประเทศ

๓.๓) สนับสนุนการปลูกต้นไม้ที่มีมูลค่าภายใต้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบวนเกษตร

๓.๔) พัฒนาเทคนิคการใช้ประโยชน์ไม้ที่มีมูลค่า

๔. เพิ่มและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชน

แนวทางการดำเนินงาน

๔.๑) สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่ และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาในเขตเมืองและชุมชน

๔.๒) กำหนดเป้าหมายสัดส่วนพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชนที่เหมาะสม

๔.๓) แสวงหาความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ประชาชน และเอกชนในการเพิ่มและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชน

๔.๔) สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกต้นไม้นอกเขตป่า

๕. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว

แนวทางการดำเนินงาน

๕.๑) เพาะชำกล้าไม้คุณภาพแจกจ่ายประชาชน หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้สนใจ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้เพื่อพื้นที่สีเขียว

๕.๒) เพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการผลิตกล้าไม้

๕.๓) ติดตามและประเมินผลการแจกจ่ายกล้าไม้และการปลูกต้นไม้ตามหลักสถิติ รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

๕.๔) พัฒนาเทคนิคการเพาะชำกล้าไม้

๕.๕) พัฒนาบุคลากรในด้านการเพาะชำกล้าไม้ รวมถึงการส่งเสริมและเผยแพร่

๕.๖) ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ และไม้มีค่าหายาก เช่น สัก พะยุง ตะเคียนทอง ฯลฯ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการอนุรักษ์

๕.๗) ส่งเสริมการปลูกต้นไม้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๖. พัฒนาระบบการรับรองป่าไม้ (Forest Certification) ที่ได้มาตรฐาน

แนวทางการดำเนินงาน

๖.๑) พัฒนา National & Indicators ที่เหมาะสมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนโดยบูรณาการการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๖.๒) ถ่ายทอดองค์ความรู้และเตรียมความพร้อม
ทุกภาคส่วนในการดำเนินการตามมาตรฐานการรับรอง
ป่าไม้ (Forest certification) ระดับนานาชาติ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ แก้ไขปัญหาการราษฎรในพื้นที่ป่าไม้อย่างเป็นระบบและ เป็นธรรม

เป้าประสงค์ : ๑. ลดความเหลื่อมล้ำด้านการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้
๒. ราษฎรได้รับการจัดการที่ดินป่าไม้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
๓. ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับผู้ใช้
ประโยชน์ที่ดินป่าไม้

ตัวชี้วัด : ๑. จำนวนพื้นที่ป่าไม้ที่ราษฎรได้รับการตรวจสอบเพื่อรับรอง
สิทธิทำกิน จำนวน ๓.๔ ล้านไร่
๒. จำนวนพื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์
จำนวน ๑๐ พื้นที่ ๖ จังหวัด เนื้อที่ จำนวน ๔๓,๓๖๙ ไร่

กลยุทธ์ : ๑. จัดทำฐานข้อมูลผู้ครอบครองและใช้ประโยชน์ที่ดิน
ป่าไม้

แนวทางการดำเนินงาน

- ๑.๑) สำรวจและจัดทำพื้นฐานข้อมูลครอบครองและใช้
ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ที่เป็นระบบ ชัดเจน และสะดวกใน
การตรวจสอบ โดยการเชื่อมโยงข้อมูลผู้ครอบครองและ
ใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้กับข้อมูลบุคคล คือ การนำ
หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก มาใช้เป็น
ฐานข้อมูลในการครอบครองและใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้
ทุกประเภทและกำหนดเวลาแล้วเสร็จให้ชัดเจน
- ๑.๒) จำแนกฐานข้อมูลผู้ครอบครองและใช้ประโยชน์
ที่ดินป่าไม้ ดังนี้

(๑) กรณีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีราษฎร
อยู่อาศัยและมีการสำรวจขึ้นทะเบียนแล้ว

- อยู่อาศัยในที่ดินป่าไม้ก่อนมติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑
- อยู่อาศัยในที่ดินป่าไม้หลังมติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑

(๒) กรณีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีราษฎร
อยู่อาศัยและไม่ได้มีการสำรวจขึ้นทะเบียน

- อยู่อาศัยในที่ดินป่าไม้ก่อนมติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑
- อยู่ในที่ดินป่าไม้หลังมติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑

๑.๓) ประเมินและจำแนกปัญหาการครอบครองและใช้
ประโยชน์ที่ดินป่าไม้อย่างเป็นระบบ

๑.๔) ตรวจสอบและติดตามสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดิน
ป่าไม้ของบุคคลผู้ได้รับอนุญาตอย่างต่อเนื่อง

๒. แก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา บนพื้นฐานการบูรณาการอย่างเป็นธรรมและเป็นไป ตามกฎหมาย

แนวทางการดำเนินงาน

๒.๑) เร่งรัดการดำเนินการตามมาตรการและ
แนวทางแก้ไขปัญหาดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามกฎหมาย
มติคณะรัฐมนตรี หรือระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดย
บูรณาการหลักวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์
นิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ และกำหนดมาตรการ
แก้ไขปัญหาเบื้องต้นตามสถานการณ์ที่ดินป่าไม้ ดังนี้

(๑) กรณีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีราษฎรอยู่อาศัยและมีการสำรวจขึ้นทะเบียนแล้ว

- อยู่อาศัยในที่ดินป่าไม้ก่อนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ อาจให้อยู่อาศัยแบบมีเงื่อนไขโดยมีการใช้ประโยชน์บนพื้นฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำและดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และให้พิจารณาดำเนินการตามมาตรา ๑๖ ทวิ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ และมติคณะรัฐมนตรี หรือระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- อยู่อาศัยในที่ดินป่าไม้หลังมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ให้กำหนดแนวทางการจัดการที่เหมาะสมโดยดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรี หรือระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดเพื่อนำพื้นที่มาฟื้นฟูสภาพป่าโดยหากดำเนินการนำพื้นที่คืนได้แล้วให้เร่งดำเนินการฟื้นฟูตามหลักวิชาการดำเนินการกิจกรรมป้องกันการบุกรุกซ้ำในพื้นที่เดิม

(๒) กรณีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีราษฎรอยู่อาศัยและไม่ได้มีการสำรวจขึ้นทะเบียน

- อยู่อาศัยในที่ดินป่าไม้ก่อนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ให้ดำเนินการตรวจสอบการครอบครองและใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีราษฎรอาศัยอยู่และมีการสำรวจขึ้นทะเบียนแล้ว และอาศัยอยู่ในที่ดินป่าไม้ก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑

- อยู่อาศัยในที่ดินป่าไม้หลังมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ให้กำหนด แนวทางการจัดการที่เหมาะสมโดยดำเนินการ ภายใต้กรอบของกฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรี หรือระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดเพื่อนำ พื้นที่มาฟื้นฟูสภาพป่าโดยหากดำเนินการนำพื้นที่ คืนได้แล้วให้เร่งดำเนินการฟื้นฟูตามหลักวิชาการ และดำเนินกิจกรรมป้องกันการบุกรุกซ้ำในพื้นที่เดิม
- ๒.๒) จัดระเบียบหรือกำหนดมาตรการที่เหมาะสม ในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ ที่ราษฎรครอบครองทำประโยชน์หรือพื้นที่ที่ได้รับ อนุญาตให้ใช้ประโยชน์
- ๒.๓) กำหนดพื้นที่นาร่องหรือพื้นที่ตัวอย่างในการ แก้ปัญหาที่ดินป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วขยาย การดำเนินงานไปในพื้นที่อื่นๆ
- ๒.๔) แก้ไขปัญหา กรณีการออกเอกสารสิทธิใน ที่ดินซ้อนทับพื้นที่ป่าไม้โดยมิชอบอย่างจริงจังโดย บูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมที่ดิน และ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการ เกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหาร จัดการทรัพยากรป่าไม้

เป้าประสงค์ : จัดการงานวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านป่าไม้

- ตัวชี้วัด :**
๑. ผลงานวิจัยที่กรมป่าไม้และประชาชนนำไปประยุกต์ใช้ได้
จริงไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๑๐ ของผลงานทั้งหมด
 ๒. สัดส่วนของผลงานวิจัยเด่นและใช้ประโยชน์ได้จริง
ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของผลงานทั้งหมด

กลยุทธ์ : ๑. ศึกษา วิจัย พัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านป่าไม้

แบบบูรณาการ

แนวทางการดำเนินงาน

- ๑.๑) วิจัยเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วม
- ๑.๒) พัฒนาและต่อยอดงานวิจัยด้านป่าไม้สู่เชิงพาณิชย์
- ๑.๓) สนับสนุน ส่งเสริมการวิจัย และสร้างวัฒนธรรมการวิจัยแบบบูรณาการ

๒. พัฒนาศักยภาพการวิจัยด้านป่าไม้

แนวทางการดำเนินงาน

- ๒.๑) พัฒนากลไกและบูรณาการงานวิจัยด้านป่าไม้
- ๒.๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานงานวิจัย (Infrastructure) เครื่องมือ และเทคโนโลยี การวิจัยให้เหมาะสมและทันสมัย
- ๒.๓) เสริมสร้างและสนับสนุนผลงานวิจัยให้มีมาตรฐาน
- ๒.๔) ผลงานวิจัยสามารถนำไปขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา
- ๒.๕) พัฒนาระบบติดตามและประเมินผล
- ๒.๖) พัฒนาศักยภาพนักวิจัย และสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่
- ๒.๗) พัฒนาองค์การการวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ระดับชาติ
- ๒.๘) ประสานความร่วมมือการวิจัยด้านป่าไม้ทั้งในและต่างประเทศ

๓. พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีผลงานวิจัยด้านป่าไม้

แนวทางการดำเนินงาน

- ๓.๑) จัดทำข้อมูลสารสนเทศงานวิจัยด้านป่าไม้และให้บริการข้อมูลผ่านระบบเครือข่าย (Network)
- ๓.๒) เผยแพร่ผลงานวิจัยด้านป่าไม้
- ๓.๓) บริการทางด้านวิชาการป่าไม้เชิงรุก โดยหน่วยปฏิบัติการเคลื่อนที่ (Mobile unit)
- ๓.๔) ถ่ายทอดองค์ความรู้ผลงานวิจัยการป่าไม้เพื่อสร้างอาชีพ รายได้ และต่อยอดเชิงพาณิชย์
- ๓.๕) สร้างเครือข่ายผู้ใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยด้านป่าไม้

๔. พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านป่าไม้

แนวทางการดำเนินงาน

- ๔.๑) จัดทำข้อมูลด้านพลังงานจากไม้และชีวมวล
- ๔.๒) รวบรวมและจัดทำข้อมูลด้านป่าไม้เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- ๔.๓) รวบรวมและจัดทำงานวิจัยสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๖ บูรณาการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

- เป้าประสงค์ :
๑. ทรัพยากรป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน
 ๒. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้
 ๓. ประชาชนและภาคีเครือข่ายได้รับประโยชน์จากการจัดการป่าไม้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

- ตัวชี้วัด :**
๑. พื้นที่ป่าไม้ที่มีรูปแบบการจัดการอย่างมีส่วนร่วมมีมากขึ้น
 ๒. พื้นที่ต้นแบบการจัดการป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ

- กลยุทธ์ :**
๑. ส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการป่าไม้

แนวทางการจัดการ

- ๑.๑) ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้ระดับพื้นที่ เช่น การเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นคณะที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการบริหารพื้นที่ป่าในระดับท้องถิ่น, การประสานและขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๑.๒) การศึกษาและประยุกต์ใช้กลไก PES (Payment for Environmental Services) มาสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจในการอนุรักษ์และจัดการที่ดินป่าไม้กับผู้ที่มีบทบาทในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ผู้ที่ใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศป่าไม้
- ๑.๓) พัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถในการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรในการป้องกันรักษาป่า รวมทั้ง การส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการที่ดินป่าไม้
- ๑.๔) ประสานงาน สนับสนุน ส่งเสริม เพื่อเตรียมความพร้อมและเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- ๑.๕) ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างแนวร่วมหรือเครือข่ายการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่เข้มแข็งทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน

๑.๖) ส่งเสริม สนับสนุน และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ความเชื่อด้านการอนุรักษ์ในการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้

๑.๗) สร้างเครือข่ายป่าไม้ โดยรวบรวมเครือข่ายเดิม เช่น เครือข่ายราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเครือข่ายไฟป่า เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายปลูกป่า เครือข่ายนักวิจัย และสร้างเครือข่ายใหม่ เพื่อให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกมิติ และเกิดการบูรณาการในการทำงานร่วมกัน

๑.๘) ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการสมัครเป็นสมาชิกเครือข่ายป่าไม้ ในรูปแบบของสัญลักษณ์ร่วม หรือการมอบโล่รางวัล และการประกาศเชิดชูเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

๑.๙) ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างปฏิสัมพันธ์ของเครือข่ายต่างๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ และบูรณาการการทำงานร่วมกัน

๑.๑๐) สร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องเรียนธรรมชาติโดยการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างบูรณาการและการมีส่วนร่วม

๑.๑๑) ประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการที่ดินป่าไม้ ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน รวมทั้งประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนสาขาต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางครอบคลุมทั่วถึง และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๒. พัฒนาและส่งเสริมป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินงาน

๒.๑) สำรวจและประเมินศักยภาพพื้นที่ป่าและชุมชน เพื่อจัดตั้งป่าชุมชนเพิ่มเติมในพื้นที่ที่เหมาะสม

๒.๒) ลดขั้นตอนการจัดตั้งป่าชุมชนให้มีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

๒.๓) จัดทำแนวเขตป่าชุมชนให้ชัดเจนและถาวรทั้งแนวเขตธรรมชาติและสร้างขึ้นโดยมนุษย์ เช่น การนำภาพถ่ายทางอากาศออร์โธรีซิเคิลมาช่วยในการจัดทำแผนที่สนับสนุนการจัดทำสัญลักษณ์หรือป้ายแนวเขตป่าชุมชน และการสนับสนุนให้ปลูกต้นไม้เป็นแนวเขตธรรมชาติ

๒.๔) รัฐให้การสนับสนุนการบริหารจัดการป่าชุมชนในด้านต่างๆ อย่างยั่งยืนเพื่อเพิ่มศักยภาพป่าชุมชนให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

๒.๕) สนับสนุนให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการป่าชุมชนได้อย่างยั่งยืนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของแต่ละชุมชน

๒.๖) สืบค้นและจัดทำฐานข้อมูลป่าชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาต่อยอดการบริหารจัดการป่าชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อประสานองค์การภาคเอกชนในการสนับสนุนการบริหารจัดการป่าชุมชน

๒.๗) พัฒนาและสร้างป่าชุมชนต้นแบบในแต่ละภูมิภาคหรือให้ครอบคลุมตามความหลากหลายของระบบนิเวศป่าไม้ของประเทศ และดำเนินการ

- จัดทำฐานข้อมูลป่าชุมชนต้นแบบที่มีผลงานดีเด่นในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ
- ประชาสัมพันธ์ป่าชุมชนต้นแบบให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง
- ส่งเสริมและสนับสนุนป่าชุมชนต้นแบบให้สามารถพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒.๘) พัฒนาป่าชุมชนให้เป็นฐานในการสร้างกลุ่มหรือเครือข่ายความร่วมมือด้านต่างๆ ในชุมชน

๒.๙) สร้างเครือข่ายป่าชุมชนของประเทศเพื่อประสานความร่วมมือและถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างป่าชุมชน

๒.๑๐) จัดทำฐานข้อมูลป่าชุมชนและสร้างระบบติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนที่สอดคล้องกับทรัพยากรท้องถิ่นและเกื้อกูลธรรมชาติอย่างเหมาะสม

แนวทางการดำเนินงาน

๓.๑) สาธิตและส่งเสริมระบบวนเกษตร เกษตรธรรมชาติหรือเกษตรเชิงอนุรักษ์

๓.๒) กำหนดมาตรการหรือแนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าที่เหมาะสมของประชาชน

๓.๓) ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางเลือกเพื่อเสริมรายได้ให้ชุมชน เช่น กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, สวนป่า, ส่งเสริมการจ้างงานประชาชนในท้องถิ่น หน่วยงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น

๓.๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ราษฎรมีความรู้และเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ

๔. ส่งเสริมและขยายผลการพัฒนาป่าไม้ตามแนว

พระราชดำริ

แนวทางการดำเนินงาน

๔.๑) ส่งเสริมและขยายผลการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ เช่น การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง การปลูกป่าเชิงอนุรักษ์ระบบนิเวศ

(มียาวากิ) การสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น ระบบป่าเปียก การปลูกแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น

๔.๒) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรที่อยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่า ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบสร้างป่า สร้างรายได้ตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๔.๓) ส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้เยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบ ครูป่าไม้

๔.๔) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ

๕. อนุรักษ์และพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

๕.๑) สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลและองค์ความรู้ความหลากหลายทางชีวภาพ

๕.๒) อนุรักษ์ชนิดพันธุ์พืชป่าเฉพาะถิ่นหายากและใกล้สูญพันธุ์

๕.๓) เสริมสร้างความตระหนักให้กับชุมชนในด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้

๕.๔) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้

๕.๕) พัฒนาการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้

๕.๖) จัดตั้งกลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความหลากหลายทางชีวภาพกรมป่าไม้

๕.๓) พัฒนาศักยภาพเครือข่ายด้านความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้

๕.๔) ประเมินมูลค่าและความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์จากการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้

๕.๕) การฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้เพื่อเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ

๕.๑๐) ติดตามการเปลี่ยนแปลงความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๗ การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการองค์กร

- เป้าประสงค์ :
๑. มีระเบียบกฎหมายที่ทันสมัย
 ๒. ระบบบริหารงานมีประสิทธิภาพ
 ๓. บุคลากรมีสมรรถนะสูง
 ๔. เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
 ๕. บูรณาการความร่วมมือด้านการป่าไม้ระหว่างประเทศ และเป็นศูนย์กลางความร่วมมือด้านการป่าไม้อาเซียน
 ๖. ปรับปรุงเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมและทันสมัย

- ตัวชี้วัด :
๑. ร้อยละของประกาศ คำสั่ง กฎระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายที่มีการร่างหรือปรับปรุงแก้ไข
 ๒. ร้อยละความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายตามแผนปฏิบัติราชการของกรมป่าไม้
 ๓. ร้อยละความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายตัวชี้วัดของกระบวนการที่สำคัญ
 ๔. ร้อยละเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของการดำเนินการตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ
 ๕. ร้อยละบุคลากรที่ผ่านการประเมินสมรรถนะในระดับองค์กรที่คาดหวัง
 ๖. ระดับความสำเร็จของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

๓. ร้อยละของโครงการความร่วมมือด้านการป่าไม้ระหว่างประเทศดำเนินการแล้วเสร็จ
๔. มีศูนย์ข้อมูลป่าไม้แห่งชาติ เพื่อบรรณข้อมูล วิเคราะห์ และบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ : **๑. ปรับปรุงและบูรณาการนโยบายเกี่ยวกับการป่าไม้ให้มีเอกภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ**

แนวทางการดำเนินงาน

- ๑.๑) แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ
- ๑.๒) สร้างกลไกหรือแนวทางดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติให้มีบทบาทในการเสนอแนะ ติดตาม และประเมินผลการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้ของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม
- ๑.๓) ปรับปรุงนโยบายป่าไม้แห่งชาติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ เศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
- ๑.๔) เสนอยกเลิกหรือปรับปรุงนโยบายอื่นที่มีเนื้อหาขัดแย้งกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติ
- ๑.๕) กำหนดแนวทางเชิงนโยบายในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ที่เหมาะสมบนพื้นฐานของการจัดการตามหลักวิชาการ
- ๑.๖) ส่งเสริมและสนับสนุนกลไกระดับนานาชาติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และปลูกป่าเศรษฐกิจ
- ๑.๗) แก้ไขหรือยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการจัดการที่ดินป่าไม้และไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

๒. พัฒนากฎหมายว่าด้วยการป่าไม้

แนวทางการดำเนินงาน

- ๒.๑) วิเคราะห์และทบทวน กฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการจัดการป่าไม้ทุกฉบับ
- ๒.๒) เสนอขอพัฒนากฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการจัดการป่าไม้หรือร่างกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ที่จำเป็นต่อสถานการณ์ปัจจุบันให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการเกี่ยวกับการป่าไม้

๓. จัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ของประเทศ

แนวทางการดำเนินงาน

- ๓.๑) วิเคราะห์นโยบายป่าไม้แห่งชาติและนโยบายอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ
- ๓.๒) จัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ของประเทศเพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
- ๓.๓) จัดทำระบบการปฏิบัติตามแผนแม่บท และการติดตามและประเมินผลแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. พัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินงาน

- ๔.๑) พัฒนาศักยภาพการบริหารองค์กรในทุกระดับทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบงาน และการบริหารบุคคล
- ๔.๒) ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรของกรมป่าไม้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในด้านต่างๆ เช่น การจัดตั้งหน่วยงานในระดับภูมิภาค เป็นต้น

๕. พัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทุกระดับ

แนวทางการดำเนินงาน

๕.๑) พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับบุคลากรในแต่ละสายอาชีพ

๖. พัฒนาสภาพแวดล้อมสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

แนวทางการดำเนินงาน

๖.๑) การกระจายอำนาจและการส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วม

๖.๒) ส่งเสริมให้บุคลากรสร้างสรรค์องค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ

๗. ส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และปฏิบัติตามพันธกรณีด้านการป่าไม้ระหว่างประเทศ

แนวทางการดำเนินงาน

๗.๑) ผลักดันให้มีการดำเนินการตามข้อตกลงและพันธกรณีด้านการป่าไม้ระหว่างประเทศ

๗.๒) นำกลไกความร่วมมือด้านการป่าไม้ระหว่างประเทศมาดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรม

๗.๓) ผลักดันให้มีการดำเนินการตามแผนและข้อตกลงที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ภายใต้ประชาคมอาเซียน

๗.๔) ส่งเสริมศักยภาพให้กับบุคลากรของกรมป่าไม้ให้มีความพร้อม/มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการป่าไม้ระหว่างประเทศ

๗.๕) เสริมสร้างความร่วมมือและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านการป่าไม้ระหว่างประเทศ

**๘. ปรับปรุงเทคโนโลยีสารสนเทศ และพัฒนาบุคลากร
เพื่อรองรับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และ
ด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง**

๘.๑) นำเทคโนโลยี เครือข่าย การเชื่อมโยงโครงข่าย
สากล

๘.๒) เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน
ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

๘.๓) สร้างระบบฐานข้อมูลให้ครอบคลุมทุกกิจกรรม
ของป่าไม้

๘.๔) พัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในด้านการ
รวบรวม จัดเก็บข้อมูล และการเรียกใช้ข้อมูล

๘.๕) พัฒนาอุปกรณ์สารสนเทศให้พอเพียงกับการใช้
งานของเจ้าหน้าที่

๕.๖ ผังความเชื่อมโยง แผนยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ ระยะ ๒๐ ปี พ.ศ.๒๕๖๐- ๒๕๗๙

แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ ๑๒

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เป้าหมายและตัวชี้วัด

เป้าหมายที่ ๑ การรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ แบ่งเป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ร้อยละ ๒๕ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจร้อยละ ๑๕ มีการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ และลดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

ตัวชี้วัด ๑.๑ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ พื้นที่ปลูกและฟื้นฟูป่า

ตัวชี้วัด ๑.๒ แผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐ (โครงการ One Map) ทั่วประเทศ

เป้าหมายที่ ๓ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและแก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควัน

ตัวชี้วัด ๓.๓ คุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤตหมอกควัน

แนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญสูงและสามารถผลักดันสู่การปฏิบัติ

(๑.) การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ใช้ประโยชน์จากทุนธรรมชาติโดยคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัว รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม รวมทั้งผลักดันแนวทางการประเมินมูลค่าของระบบนิเวศ และการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ดังนี้

- (๑.๑) อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อสร้างสมดุลธรรมชาติ
- (๑.๒) อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
- (๑.๓) พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินแก้ไขการบุกรุกที่ดินของรัฐ

(๒.) แก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม ด้วยการเร่งรัดการควบคุมมลพิษทางอากาศ

(๒.๑) แก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควันไฟป่าในเขตภาคเหนือและภาคใต้ เร่งแก้ไขปัญหามอกควันไฟป่าในเขตภาคเหนือและภาคใต้ โดยส่งเสริมทุกภาคส่วนเข้าร่วมดำเนินการอย่างต่อเนื่องประสานกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคีตามข้อกำหนดในข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน ตลอดจนดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเป็นธรรม สำหรับการแก้ปัญหาหมอกควันจากการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร เช่น ข้าวโพด ควรศึกษาวิจัยพืชอื่นทดแทนที่เหมาะสมมีตลาดรองรับและต้นทุนต่ำกว่า และสร้างอาชีพทดแทน อาทิ การท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น

นโยบายของ คณะรัฐมนตรีรัฐบาล

พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

ข้อ ๖ การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจประเทศ

๖.๘ แก้ปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนทั้งที่ท่วมเป็นบริเวณกว้างและท่วมเฉพาะที่และปัญหาขาดแคลนน้ำในบางพื้นที่และบางฤดูกาล

ข้อ ๗ การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน

๗.๑ เร่งส่งเสริมความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจการค้า การลงทุนในภูมิภาคอาเซียนและขยายความร่วมมือระหว่างประเทศ

๗.๖ พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยเริ่มจากการพัฒนาด้านชายแดนและโครงข่ายการคมนาคมขนส่งบริเวณประตูการค้าหลักของประเทศ

ข้อ ๘ การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาและนวัตกรรม

๘.๑ สนับสนุนการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาของประเทศเพื่อบ่มเพาะนวัตกรรมให้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑ ของ GDP และมีสัดส่วนรัฐต่อเอกชน ๓๐:๗๐

ข้อ ๙ การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๙.๑ เร่งป้องกันและฟื้นฟูพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

๙.๒ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพและความหลากหลายทางชีวภาพ

๙.๓ พัฒนาระบบจัดการที่ดินและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

๙.๕ ควบคุมมลพิษทั้งทางอากาศ ชยะ และน้ำเสีย

ยุทธศาสตร์กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแ้วดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การพัฒนาระบบบริหารจัดการ

วิสัยทัศน์กรมป่าไม้

“บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้มั่นคงและยั่งยืน”

พันธกิจกรมป่าไม้

๑. ป้องกัน และรักษาพื้นที่ป่าไม้ให้คงอยู่
๒. บริหารจัดการที่ดินป่าไม้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม
๓. เพิ่มและฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
๔. บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยการมีส่วนร่วม
๕. วิจัยและพัฒนาการป่าไม้ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
๖. เสริมสร้างขีดความสามารถเชิงรุกขององค์กร ระบบ กลไก และข้อมูลในการบริหารจัดการ รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑** ป้องกันรักษาพื้นที่ป่าที่เหลือให้คงอยู่และยั่งยืน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒** ฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมอย่างมีประสิทธิภาพ
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓** ส่งเสริมธุรกิจป่าไม้และป่าเศรษฐกิจจากป่าปลูก และการส่งเสริมชุมชนในเมือง/ชุมชนชนบท เป็นพื้นที่สีเขียว
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔** แก้ไขปัญหาราษฎรในพื้นที่ป่าไม้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕** สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๖** บูรณาการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๗** การพัฒนาระบบบริหารและจัดการองค์กร

๕.๗/ แผนที่ยุทธศาสตร์

เป็นภาพของทิศทาง จุดหมายปลายทางและวิธีการปฏิบัติให้ไปถึงจุดหมายปลายทาง ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือสื่อสารที่บอกทิศทางของกรมฯ โดยเป็นการขับเคลื่อนประเด็น ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ ทั้ง ๗ ประเด็น ซึ่งแผนที่ยุทธศาสตร์ แบ่งออกเป็น ๔ มิติ ได้แก่

มิติที่ ๑ ประสิทธิภาพ (ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลสัมฤทธิ์)

ประกอบด้วย

๑. พื้นที่ป่าไม้ได้รับการป้องกันและดูแลรักษา
๒. ลดความเหลื่อมล้ำด้านการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้
๓. ทรัพยากรป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน
๔. เพิ่มพื้นที่ป่าไม้
๕. ผลงานวิจัยที่นำมาประยุกต์ได้

มิติที่ ๒ คุณภาพการให้บริการ (ความพึงพอใจของประชาชน) ในการส่งผลให้บรรลุ ประสิทธิภาพ

ประกอบด้วย

๑. ประชาชนและภาคีเครือข่ายได้รับประโยชน์จากการจัดการป่าไม้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
๒. ราษฎรได้รับการจัดการที่ดินป่าไม้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
๓. ประชาชนได้เพิ่มศักยภาพและสามารถปรับตัวรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีประสิทธิภาพ

มิติที่ ๓ ประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ (เป็นกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพภายใน)

ประกอบด้วย

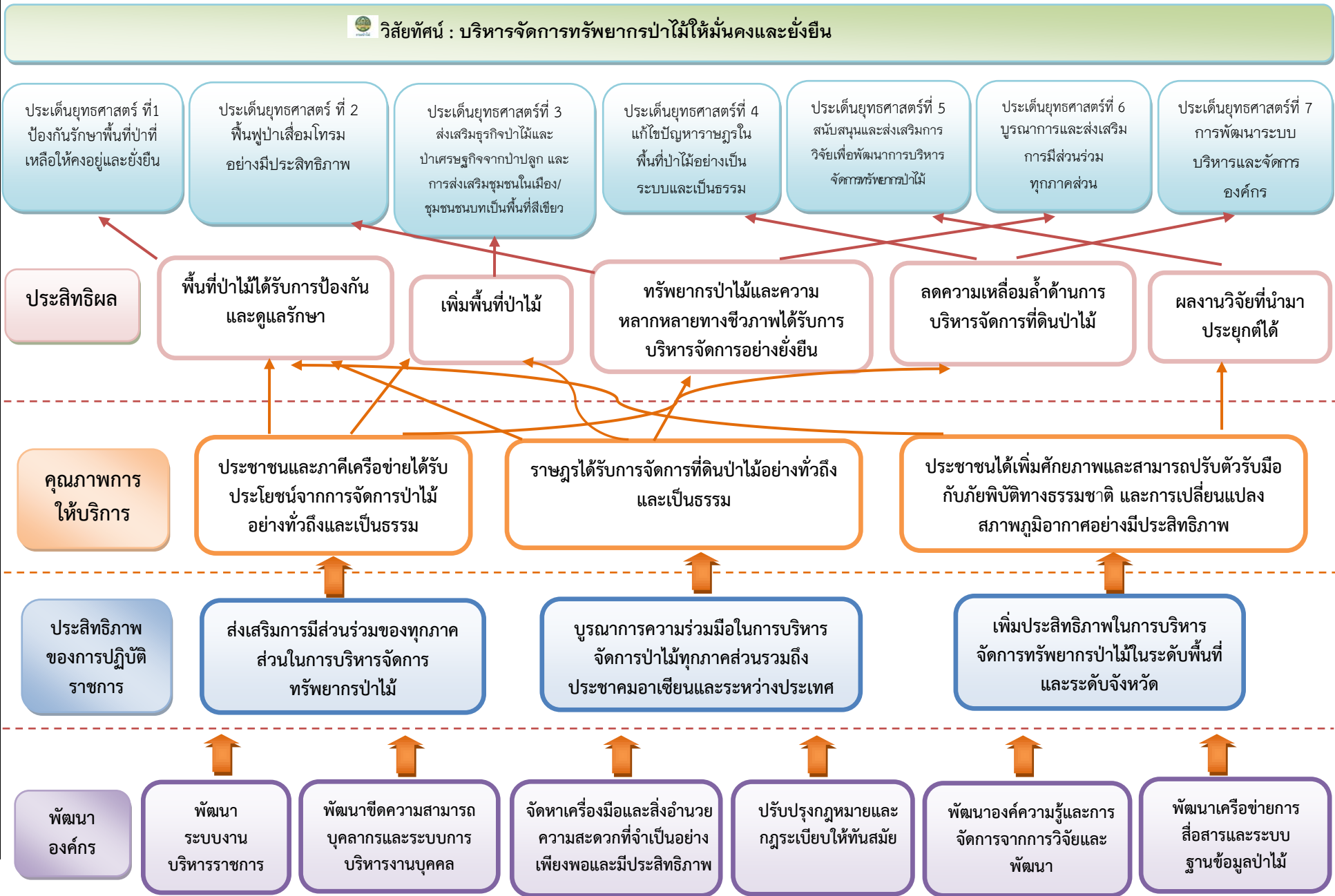
๑. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้
๒. บูรณาการความร่วมมือในการบริหารจัดการป่าไม้ทุกภาคส่วนรวมถึงประชาคมอาเซียนและระหว่างประเทศ
๓. เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระดับพื้นที่และระดับจังหวัด

มิติที่ ๔ การพัฒนาองค์กร (ปัจจัยภายใน ได้แก่ คน/IT/องค์ความรู้)

ประกอบด้วย

๑. พัฒนาระบบงานบริหารราชการ
๒. พัฒนาขีดความสามารถบุคลากรและระบบการบริหารงานบุคคล
๓. จัดหาเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ
๔. ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบให้ทันสมัย
๕. พัฒนาองค์ความรู้และการจัดการจากการวิจัยและพัฒนา
๖. พัฒนาเครือข่ายการสื่อสารและระบบฐานข้อมูลป่าไม้

๕.๘ ผังความเชื่อมโยงของแผนที่ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้

๕.๙ การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ จะบรรลุผลสำเร็จได้จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ โดยการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จจะต้องสามารถแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การดำเนินงาน ในรูปของโครงสร้างตามลำดับชั้นของแผน เช่น แผนงาน (programs) โครงการ (projects) และงบประมาณ (budgets) ดังนั้น การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ องค์กรจะต้องถ่ายทอดแผนยุทธศาสตร์ระดับกรมลงสู่ระดับสำนัก/ส่วน/ศูนย์/กลุ่ม เพื่อให้ระดับสำนัก/ส่วน/ศูนย์/กลุ่ม ได้รับทราบถึงเป้าประสงค์ และตัวชี้วัดในระดับกรม และดำเนินการตามบทบาทและภารกิจของสำนักที่สนับสนุนต่อเป้าประสงค์และตัวชี้วัดในระดับกรม รวมทั้งสำนักถ่ายทอดถึงระดับบุคคล เพื่อให้ระดับบุคคลที่มีบทบาท หน้าที่ของบุคคลที่สนับสนุนต่อเป้าประสงค์ และตัวชี้วัดของผู้บังคับบัญชา/ตัวชี้วัดในระดับบุคคล

๕.๑๐ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้จะบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัย ดังนี้

๑. ส่งเสริมองค์กรเครือข่ายในทุกกระดับ ระดับชาติ ระดับกระทรวง/กรม ระดับจังหวัด/ท้องถิ่นในฐานะพันธมิตรให้มีส่วนร่วมในการผลักดันให้นโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามภารกิจ

๒. พัฒนาระบบข้อมูลและมีการบูรณาการข้อมูลภายในองค์กรที่ตอบสนองการนำไปจัดทำนโยบายและแผน มาตรการ ให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

๓. พัฒนาศักยภาพ และสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ให้เจ้าหน้าที่มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน รวมทั้งขวัญกำลังใจการทำงานให้กับบุคลากรที่มีคุณภาพ